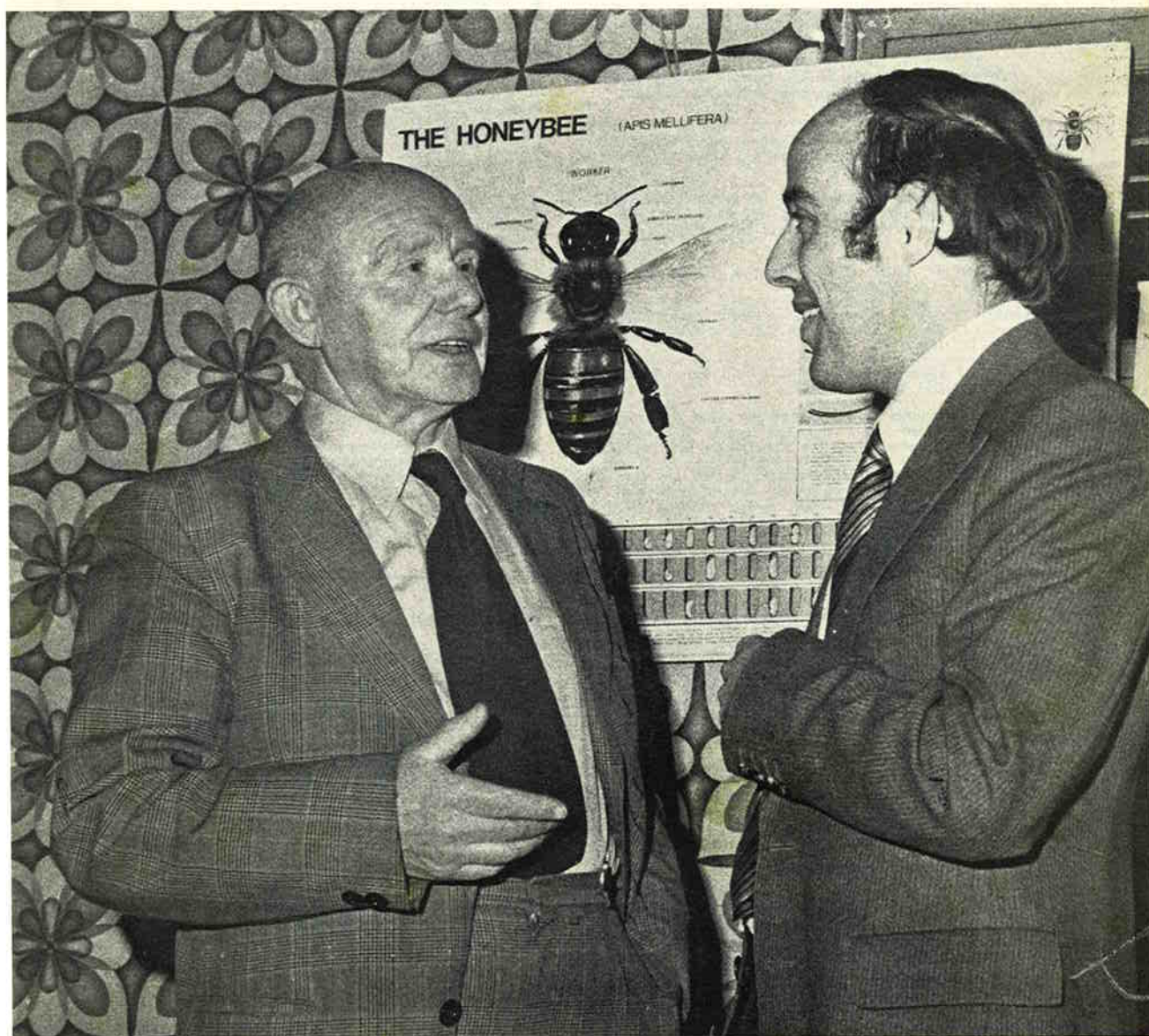

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt

Versijnt maandelijks - Jaargang 81 - No. 5 mei 1979

Officieel orgaan van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 6,50, elk woord meer 35 cent. Bij vooruitbetaling te voldoen op giro-nummer 823276 van de Ver. tot Bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Bij 11 keer plaatsen 10% korting. Inzendtermijn voor de 10e van de maand voorafgaande aan de maand van plaatsing. De redactie aanvaardt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud.

TE KOOP GEVRAAGD: partijen Nederlandse honing, o.a. koolzaad-, zomer- en heidehoning. Wij bieden hoge prijzen. **HET BIJENHUIS** te **WAGENINGEN**, tel. 08370-12863.

TE KOOP: nieuwe en gebruikte 3-raamshoningsslingers nog voor de oude prijs. H. de Vries, Huize St. Gertrudis, Workum. Tel. 05151-1252. Beilen van 13.30 - 14.30 uur en van 16.30 - 20.00 uur.

IN- EN VERKOOP van bijenvolken, kasten en korven, honing en lege kasten en korven. J. C. Basten, Burg, Bouwensweg 3, Horssen (Gld.), tel. 03874-1791.

WIJ KOPEN: Inlandse Bijenhoning, Ruwe - Zuivere Bijenwas, Propolis, Honing- en Wasmerij **ARKADIA Lochem**. Telefoon 05730 - 18 27/22 19.

Beginnend imker vraagt bijenvolken te koop, liefst carnica in kasten of op ramen. Aanbiedingen aan Mevr. M. v.d. Zee-Willems, tel. 01677-1522.

TE KOOP: gebruikte Simplexkasten en gebruikte korven. Tevens kopen wij alle soorten Ned. bijenhoning. C. van Holland, Dijkstraat 118, Veenendaal, tel. 08385-13795 b.g.g. 08385-10202.

TE KOOP OF TE HUUR: Bijenvolken in kasten of korven. Tel. 03477-1883 J. van Wilgenburg.

IMKERS: vlechtwerk - bijenkorven en stoelenmatten (met echte biezen). J. Greling, Wilgendijk 10, Annen (Gem. Anloo), Drente. Tel. 05922-1544.

TE KOOP: 3 bijenvolken in kasten. L. v.d. Bult, Brunstingerstraat 43, Beilen, tel.: 05930-3957.

TE KOOP: Bijensuiker (ongedenatureerd) vanaf f 1,10 per kg, tevens merk verf f 5,— per kg. afname minstens 5 kg. W. Kooistra, Gerritsmastraat 49, Heerenveen, tel.: 05130-24872.

AANGEBODEN: Nieuwe bijenraampjes, 60 cent per stuk afgehaald. Met en zonder zaagspleet - simplexmaat. Kon. Julianastr. 15, 6668 AG RANDWIJK (Gld.), zondags niet. Tel. 08889-247.

TE KOOP: Prima bijenvolken te bevragen tel.: 03423-1687.

Bijenstand Fa. H. T. van Dam & Zn., Jubega (Fr.), tel. 05165 - 13 82 kan U alles leveren voor de Moderne Bijenteelt.

Kunstraat, Bijenwoningen en Onderdelen uit eigen werkplaatsen.

Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen.

Tevens voor wederverkoop diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten.

Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

Wij komen weer op de te houden Bijenmarkten.

TE KOOP GEVRAAGD: een 30 tal bijenvolken in korven of op ramen. B. Wissink, Nassaustraat 19, Enkhuizen, tel. 02280-6187 tussen 6 en 8 uur.

AANGEBODEN: bevolkte bijenkasten en zesraamskastjes, te bevragen B. C. Jongejans, Burgemeester Prinslaan 45, Ede, tel. 08380-11303.

TE KOOP: 10 gezonde bijenvolken bij L. Elting, Smalbroek 20, Beilen, tel. 05930-2618.

AANGEBODEN: Carnicavolkjes bevr. op Schiermonnikoog, op ramen f 55,—. Te leveren juni-juli, te bevragen bij B. Bremmer, Hardenbergerweg 77, Ommen, tel. 05291-2402, en H. Noeverman, Schurinkstr. 28A, Ommen, tel. 05291-2856.

AANGEBODEN: Teeltzuivere Carnica-koninginnen 1979. Bevrucht op Schiermonnikoog à f 37,50 per stuk excl. porto + verzendkooitje (f 5,—). Of als drieramvolkjes à f 50,— niet franco. Aflevering half juni-half juli o.o.v. Bestellen: Carnica-commissie Enschede, p.a. dhr. H. H. Schutte, Sportlaan 22, 7541 BN Enschede. Giro: 4060094 t.n.v. H. H. Schutte. Tel. 053-318165.

TE KOOP: gehele bijenstand en toebehoren w.o. volken, spaarkasten, 6-ramers, slinger, suiker, etc. tel. 02945-1392.

TE KOOP: 4 bijenvolken in kasten, kolbtoestel, honingslinger, honingzeven, koninginneroosters, dathepijp, blaasbalgbroker en andere imkersbenodigdheden.

Het bijenboek, Jousra
Bijen en Bijenhouden, de Roever
De Honingbij, prof. v. Frisch
J. Brouwer, Nijlândsdijk 113, 8931 EV LEEUWARDEN, tel. 05100-30329.

MAANDSCHRIFT VOOR BIJENTEELT. Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Wageningen. De niet van redaktiewege geplaatste artikelen vertolken de mening van inzenders en geven niet altijd het inzicht van de redactie of het hoofdbestuur weer.

Alle stukken aan het Bijenhuis te Wageningen, ook opgaven en betaling van advertenties en speurbijtjes. Giro 82 32 76.

BIJ ONZE OMSLAGFOTO

De Hr. R. H. Geskes in gesprek met de Hr. W. M. Campen, voorz. van de afd. Ughelen tijdens zijn lezing over de Carnicateelt. Zie ook het daarop betrekking hebbende artikel elders in dit nummer. De foto werd welwillend ter beschikking gesteld door de Nieuwe Apeldoornse Courant.

INHOUD VAN DIT NUMMER

	pag.
Het maandelijks opfrissertje	107
Officiële mededelingen	109
Notulen Algemene Vergadering	109
Weer heidehoning van de Hoge Veluwe	112
Nieuws van het Varroa-front	113
Oriënteringsvlucht, Jebo	114
Gesprokkeld uit de bijenliteratuur	115
Imkersagenda	116
Imkersdag	117
Nogmaals de verdwijnsziekte, Willem	118
Raamwerk, Chr. Maillie	120
Het Nosemaprobleem opgelost, R. J. Veldhuizen	121
Opnieuw welk ras, R. H. Geskes	124
Dierkwellingen in de bijenhouderij, J. Dols	125
Afdelingsnieuws	126

HET MAANDELIJKSE OPFRISSERTJE

EEN IMPASSE IN DE DRACHT

Als de weergoden meespelen brengt moedertje natuur onze bijen via de ontwikkelings- en voorjaarsdracht weer op hun jaarlijkse hoogtepunt; de volken groeien dan snel uit en indien ze over een goede hoofddracht beschikken vloeien de honingkamers weer over.

Hierna staan we voor het zwermgebeuren, waarbij de imker actief moet ingrijpen om zich vervolgens in te stellen op een volgende drachtperiode.

Helaas laat de natuur ons dan een paar weken min of meer in de steek, het is de bekende slappe tijd, die volgt op de fruit- en koolzaadperiode.

Het maken van de kunstzwermen c.q. afleggers en de afwerking ervan houden ons een paar weken bezig; we moeten dan de voerbak of een voerraam droge suiker voortdurend achter de hand houden.

Na de fruit- en koolzaaddracht, als eveneens het areaal bessen en Paardebloemen (oo/oo) ten einde loopt en de Esdoorn (oo/o) nog in bloei staat, komen er wel een aantal andere drachtplanten over de kim, doch deze bieden over 't algemeen slechts een plaatselijke overbrugingsmogelijkheid. We zullen ze eens nader bezien.

Van de Paardebloem is het qua naam maar een kleine sprong naar de Paardekastanje (o/o); helaas zijn we in ons land niet zo rijk bedeeld met deze fraaie boom. We treffen ze vnl. aan in parken en lanen. In reservaten komt de kastanje als bron voor de voeding van herten en zwijnen gelukkig meer in de belangstelling, zodat aanplant ervan in boscomplexen in toenemende mate plaatsvindt.

Zowel de Rode als Witte paardekastanje (de Witte heeft een rode vlek op de kroonbladen) zijn alleszins waardevolle drachtplanten. De bloemen scheiden nectar af van een bijzonder hoog suikergehalte. Dit hoge suikergehalte van 60-75% overtreft zelfs dat van de braam met zijn 50%. Ook de dagelijkse nectarproductie, onder gunstige omstandigheden 2.7 mg, kan zelfs hoger liggen dan bij de Braam (oo/oo) met 2 mg.

De stuifmeelproductie is evenmin te verwaarlozen. De Rode kastanje geeft vuurrood stuifmeel en de ervan terugkerende bijen worden in deze contreien dan ook wel aangeduid als socialistische bijen.

Het is uiterst merkwaardig dat de kastanjabloemen in het kruingedeelte van de boom mannelijk en onderaan vrouwelijk zijn, terwijl de tussen- of middenlaag tweeslachtige bloemen oplevert, waarvan de stampers eerder rijp zijn dan de meeldraden.

Gelukkig behoeven de bijen tijdens het verrichten van zo'n moeilijke bestuivingstaak niet na te denken.

De dubbelbloemige **geheel** witte kanstanje (o/o), ontstaan door een speling van de natuur, draagt geen vruchten; ze is als cultuurvariëteit verkrijgbaar en aangezien ze onvruchtbaar is en dus geen „gevaarlijke projectielen op onze glanzende auto's kan afvuren" is ze wel geschikt voor de aanplant langs wegen en straten, hetgeen wij als imkers dan ook ten zeerste zouden toejuichen.

De Tamme kastanje (oo/o), die later bloeit en eveneens een goede bijenplant is, behoort tot een geheel andere familie, nl. tot de Beukachtigen. De produktiegegevens van de kastanjevariëteiten, ontleend aan "Nahrungsquellen" zijn m.i. voor ons land minder gunstig. Door al die mooie bruine kastanjes zouden we bijna geen oog meer kunnen opbrengen voor de kleine en nietige bloempjes van de Vuilboom (oo/o). Over 't algemeen kunnen we meer plezier beleven aan de Vuilboom en de er veel op gelijkende schaarse Wegedoorn (o/o), welke beide in de vorm van boomstruiken worden aangetroffen langs slootkanten, houtwallen en bosbegrenzungen. Het zijn echte liefhebbers van een moerasachtig milieu, zodat we in hun omgeving wel meerdere interessante drachtplanten aantreffen, nl. de wilde Framboos (oo/oo) en - Aardbeities (-/o), Bosbessen (oo/o), Bramen (oo/oo) e.d. Ik mag het geluk smaken een concentratie van Vuilbomen met genoemde ondergroei in mijn omgeving als dracht te kunnen benutten. Mijn bijen worden dan ook na de zwermperiode vlot, zoals we dat noemen, „op de Vuilboom" geplaatst.

Het is onvoorstelbaar hoe die dracht aanleiding geeft tot een snelle broedontwikkeling. Honingoverschotten op de Vuilboom zijn onder gunstige weersomstandigheden meer regel dan uitzondering.

Eén volkje houd ik voor de „aanspraak" altijd thuis; dit kan zijn hart ophalen aan de vele Cotoneasters (oo/o), in het bijzonder de Cotoneaster horizontalis, die hier van gemeentewege rijkelijk werd aangeplant.

Ook de Mahonia (o/oo) en de Zuurbes of Berberis (oo/oo) mogen we in deze tijd niet versmaden, speciaal de bruinbladige, die vaak als tuin- of erfbegrenzing wordt gebruikt, is een goede drachtplant. De Vuurdoorn (o/o), tegenwoordig een echte modeplant, is ook een welkome aanvulling; een goede bestuiving van deze plant verschaft ons in het najaar die fraaie rood-bebeste heesters tegen de muren van de woningen.

Tot slot van deze serie zijn er nog een aantal voor de bijen minder populaire planten. Als ze daarop vliegen is het wat je noemt „schraalhans” geblazen.

Het zijn de Hulst (o/o), Jasmijn (o/o), Meidoorn (o/o), Lijsterbes (o/o), Weigelia (o/o) en de m.i. iets beter uit de verf komende Brem (o/oo). Menig drachtplantenoverzicht vermeldt ook nog de Vlier, doch op deze onwelriekende plant heb ik nog nimmer een bij kunnen waarnemen.

Zijn er gedurende deze drachtflauwte geen of onvoldoende voedselbronnen binnen het bereik der bijen, dan moeten we vooral niet schromen, zoals gezegd, een raam met droge suiker in de bovenste bak van de kast te hangen.

Zoals u wellicht weet geeft droge suikervoeding een sterke stimulans tot het halen van stuifmeel, dat in die tijd wel in voldoende mate verkrijgbaar is. Aldus houden we de volken op sterkte. De afleggers geven we uiteraard suikerwater, want zij moeten in deze tijd in het (was)zweet hun aanschijns een flink aantal ramen met kunstraat uitbouwen.

Zijn we goed door deze impasse heengekomen, dan liggen er weer enkele goede drachtmogelijkheden voor de boeg, zoals de Distel (oo/o), Klaver (oo/oo), Linde (oo/o), Phacelia (oo/o),

zeer plaatselijk de Sneeuwbes (oo/o), alsmede de Vuilboom, die al maar blijft bloeien.

Mijn bijen verplaats ik dan weer van de Vuilboom naar de Linde, waarvan er een 40-tal „met hun poten in het grondwater” in mijn direkte omgeving staan. Lindehoning vind ik altijd nog niet te versmaden. Het probleem is echter, dat deze Linde-concentratie binnen het vliegbereik van mijn bijenstand ligt, zodat ik genoodzaakt ben ze na de Lindebloei rechtstreeks naar de Heide te brengen.

In de laatste afleveringen lag het zwaartepunt nog al op de bijenweide; dat is geen toeval, het zijn nl. de jongere imkers, die alle aandacht schenken aan hun geliefde bijen, doch op het terrein van de „bijenweide” minder bekend zijn, zodat het n.m.m. geen overbodige luxe is enkele oudere drachtgegevens weer eens op te rakelen.

Over „bijenweide” gesproken wil ik besluiten met een kleine anecdote. Op 16 december 1978 herdacht de afdeling Raalte onder de bezielande leiding van dhr. Greve haar 50-jarig bestaan. De loco-burgemeester, die daarbij het woord voerde, moest t.a.v. de „bijenweide” tot zijn spijt mededelen dat de gemeente er nog niet in geslaagd was een voor de imkers geschikt stuk weiland te vinden. Grote hilariteit!

Hieruit blijkt weer eens duidelijk, dat we aan het geven van goede voorlichting nooit te veel aandacht kunnen besteden.

Jan van de Veluwe.

(Nectar/Stuifmeel)

- = geen opbrengst
- o = produktief
- oo = zeer produktief

BIJENSTAND „DE BIJENKORF” sinds 1897. Ruime sortering IMKERSARTIKELN en SPECIALITEITEN waaronder een KEURKOLLEKTIE-HONINGSLINGERS.

Ook in HONING zijn wij ruim gesorteerd n.l. ACACIAHONING f 5,75 p. kg, ZOMERHONING f 5,15 p. kg, HEIDEHONING f 12,— p. kg, BOEKWEITHONING f 4,85 p. kg, ROTANVLECHTBAND vanaf f 8,— per bos enz. enz.

Ons magazijn is open van 's morgens 8 tot 's avonds 9 uur van MAANDAG TOT EN MET ZATERDAG (DONDERDAG GESLOTEN). HOEVELAKENSEWEG 144 3784 WK TERSCHUUR (BIJ AMERSFOORT). Tel. 03426-1978 Postrekening nr. 2622.

Het resultaat van jarenlange samenwerking met bijenteeltinstituten en beroepsimkers over de hele wereld.

STAPLA® - Wabe ST 6

- vervaardigd uit speciale kunststof met waslaag
- wordt door de bijen in broed- en honingkamer graag in gebruik genomen
- in elke raammaat leverbaar

- energiebesparing
- breekt niet
- makkelijk schoon te maken en te steriliseren
- productievere en sterkere volken
- was wordt een echte bron van inkomsten
- geen beperkte levensduur maar een investering voor één keer

Vraag onze prospectus aan met alle bijzonderheden en de gebruiksaanwijzing voor het overgaan van was- op Stapla-raten ST 6.

Aanvragen van handelaren worden graag tegemoet gezien.

STAPLA GmbH & Co.

Dieselstr. 5
6365 Rosbach v.d. H. - W. Duitsland
Tel. (06003) - 12 62

OFFICIELE MEDEDELINGEN

NIEUWS VANUIT HET BIJENHUIS

We zitten midden in de suikercampagne. De suiker wordt weliswaar buiten het Bijenhuis gedenatureerd maar bestellingen, telefoons en de hele administratie gebeurt op ons kantoor.

Bij een enkele afdeling zijn de zakken suiker reeds afgeleverd. De opzet is dat alles voor de grote vakantie in de afdelingen is bezorgd.

Onze voorzitter heeft in de Algemene Vergadering gezegd dat de suikerprijs niet hoger zou zijn dan f 1,10 per kg. Wij zijn erin geslaagd de prijs tot f 1,05 terug te brengen.

De afdelingen zijn gerechtigd hier twee cent per kg bovenop te zetten ter bestrijding van distributiekosten. Bij de Zuidelijke Bonden kost de suiker f 1,02 per kg; deze prijs is mogelijk door o.a. lagere vervoerskosten en het feit dat daar de suiker in bulk verwerkt kan worden. Wij daarentegen leveren de suiker in alle uithoeken van het land tegen één prijs, wat dus in wezen goedkoper is.

Zolang de voorraad strekt is in het Bijenhuis nog gedenatureerde suiker à f 1,15 per kg verkrijgbaar. Deze prijs is hoger dan die, waarvoor U ze thuis kreeg; dit wordt veroorzaakt door extra administratiekosten, opslagkosten e.d.

Vorig jaar verkochten we in het Bijenhuis naast de gedenatureerde suiker ook consumptie-suiker. Vanwege het geringe prijsverschil in de suiker, die U in het Bijenhuis koopt en in de winkel, hebben wij gemeend verkoop van consumptiesuiker achterwege te moeten laten. Dus er is enkel gedenatureerde suiker in zakken van 50 kg à f 1,15 per kg in het Bijenhuis verkrijgbaar; ook nabestellingen à f 1,15 af Bijenhuis.

RIJKSDIENST VOOR DE IJSELMEERPOLDERS

Zoals nu al een traditie begint te worden vond het jaarlijkse gesprek met de Rijksdienst en o.a. enkele vertegenwoordigers van onze Vereniging plaats. Wij drongen er op aan volken uit Zuid Limburg en België geïsoleerd van de andere volken op te stellen; wilde plaatsing tegen te gaan door te eisen, dat op elke kast in de polder naam en adres zijn aangebracht. Dit is weliswaar voorschrift, maar wordt nog steeds door een aantal onder ons nagelaten. Kasten waarop naam en adres ontbreken of die niet zijn aangemeld bij dhr van 't Land zullen op kosten van de eigenaar verwijderd worden. Tegen betaling van een bepaald bedrag kunnen ze weer afgehaald worden.

In verband met het reizen nog een extra mededeling: Onlangs kreeg dhr Haitsma te Bergum telefoon. Het nummer is 05116-3511. Dus als U van plan bent naar het koolzaad in het Lauwersmeergebied te reizen dan bovenstaand nummer bellen.

**NOTULEN VAN DE ALGEMENE VERGADERING,
GEHOUDEN OP ZATERDAG 31 MAART 1979
IN HET IAC-GEBOUW TE WAGENINGEN,
AANVANG 10.30 UUR.**

Opening

De voorzitter dhr J. J. Speelziek opent de vergadering met een hartelijk welkom aan de aanwezigen in

het bijzonder worden door hem begroet dHH Nieuwenhuis, Rosier (directeur Akker- en Tuinbouw van het ministerie van Landbouw en Visserij), Ir Gerritsen (N.F.O.), J. Duyvetter (RBC), A. Vink (erelid), C. Roelen (N.C.B.) en de nieuwe H.B. leden dHH G. J. van Breukelen, R. Th. Hoek en T. A. Visch.

Bericht van verhindering is ontvangen van Mr L. R. J. Ridder van Rappard, Ir J. J. Pettinga, Ir U. Geling en de L.L.T.B. die op deze dag vergadert.

In zijn openingswoord zegt voorz. ondermeer, dat als gevolg van de slechte zomer 1978 de honinggoest matig was, wat ook zijn invloed had op de nieuwe film die immers grotendeels in het vorige jaar werd opgenomen. De ledenoogst daarentegen was beter: terwijl de Vereniging in 1971 minder dan 5.000 leden telde, komen wij thans ruim boven de 6.000. Circa 1200 nieuwe leden kwamen er het afgelopen jaar bij ± 600 vielen om diverse redenen af.

Vervolgens leest voorz. de namen op van de leden, die ons in het afgelopen jaar ontvielen. Ter herdenking van hen wordt een minuut stilte in acht genomen.

Mede door de vele nieuwe leden nam de omzet in nieuwe kasten en kunstraat (speciaal gegoten) toe. Ook de verkoop van honing steeg.

Het Groentje werd uitgebreid van 16 pagina's naar 24, soms zelfs 32. Deze uitbreiding bracht geen financiële problemen met zich mee. Problemen vloeiden wel voort uit het omschakelen op een nieuwe adresmachine en de invoering van de postcode in het adressenbestand.

De statuten werden aangepast aan het Nieuwe Verenigingsrecht. Op Schiermonnikoog werd f 5.000,— uit de E.E.G.-subsidie geïnvesteerd voor de aanschaf van nieuw kastmateriaal.

Voor de Carnicabij valt een toenemende belangstelling te constateren. De K.I. voor bijen is in opkomst. Met het oog op deze nieuwe ontwikkelingen heeft het HB besloten in november a.s. een symposium over koninginneteelt te organiseren in Wageningen.

Veel nieuwe initiatieven werden ondernomen in het afgelopen jaar: t.b.v. het bijenteeltonderwijs werd een speciale onderwijsdag georganiseerd; een contactorgaan voor bijenteeltleraren werd uitgegeven, waarvan onlangs het 2e nummer uitkwam.

Sinds twintig jaar is er niets meer gedaan aan de opleiding van honingkeurmeesters. Dit jaar zijn wij weer met een cursus gestart; al 65 deelnemers gaven zich hiervoor op.

Twee jaar geleden sloot Park De Hoge Veluwe zijn hekken voor de imkers. Naar verwachting zullen wij dit jaar weer op de terreinen worden toegelaten. Wel zullen imkers zich dan aan strenge richtlijnen moeten houden. (Inmiddels is met de directie van het Nationale Park overeenstemming bereikt, zie elders in dit blad).

Ook kunnen we dit jaar weer rekenen op gedenatureerde suiker; de prijs zal maximaal f 1,10 per kg bedragen. Omdat er binnen de EEG voornamelijk in Frankrijk en Duitsland steeds meer invertsuikers als bijenvoeding worden gebruikt is het quantum van

de aan de bijenhouders toegewezen hoeveelheid suiker gehalveerd, waardoor de subsidie per kg kon worden verhoogd. Ook in Nederland worden reeds proeven genomen met het overwinteren van bijen op invertsuikers. Diverse commissies van de Vereniging zullen binnenkort worden uitgebreid met deskundige leden.

Het bedrag t.b.v. propaganda zoals dit is opgenomen in de exploitatie-rekening in het februari-Groentje is niet representatief; propaganda schuilt immers ook in Imkersdagen, in het bezoeken van bijenmarkten door afdeling Handel, in de Aktiviteitengids, in films en lezingen over de imkerij en in het grote assortiment propagandamateriaal dat tegen kostprijs wordt doorverkocht.

Ziektebestrijding: In Duitsland zijn 5.000 gevallen van besmetting met Varroa bekend. Vanuit het Oosten dringt deze besmetting steeds verder naar het westen door. In de provincies Groningen en Drenthe verdwenen vorig jaar 900 volken door onbekende oorzaak. In Zuid-Limburg zijn drie haarden van mijtziekte ontdekt.

Afdeling Assen stelt voor om in samenwerking met de Rijksbijenteeltconsulent tot een georganiseerde ziektebestrijding te komen. Groep Utrecht stelt voor een ziektebestrijdingscommissie in het leven te roepen, waarbij een deskundige voorlichter aangesteld zou kunnen worden op fifty/fiftybasis (overheid/bedrijfsleven). Groep Utrecht is bereid tot het geven van financiële steun ter hoogte van f 1,— à f 2,— per lid per jaar.

Los hiervan heb ik persoonlijk op 7 maart jl. de RBC een uitgewerkt voorstel aangeboden om in samenwerking met de Vereniging tot een georganiseerde ziektebestrijding te komen.

Het boekjaar voor onze Vereniging loopt van 1/11 tot 31/10. Per genoemde datum maakt Administratiekantoor v.d. Velden een conceptbalans op en twee exploitatierekeningen. De winkel wordt geïnventariseerd enz. Het concept van de jaarstukken behoort dan aan de HB leden te worden toegezonden, waarna in begin december een HB vergadering plaatsvindt. De goedgekeurde concept financiële stukken moeten uiterlijk 10 januari gereed zijn voor opname in het Groentje (liever een maand eerder zodat e.e.a. opgenomen kan worden in het januarinumnummer). Tezelfdertijd komt daar op het kantoor de verwerking van zo'n 180 ledenlijsten + quota bij. Dit vormt een cumulatie van werkzaamheden met als gevolg dat de stukken niet tijdig naar de HB leden kunnen worden gezonden, niet tijdig bij de redactie van het Groentje zijn, waardoor het Groentje te laat uitkomt, de prae-adviezen niet tijdig gepubliceerd worden en dus niet besproken kunnen worden op de groepsvergaderingen. Het HB stelt daarom voor de Algemene Vergadering naar het najaar te verschuiven.

Benoeming ereleden:

Voorz. geeft een overzicht van hetgeen dhr W. H. van Mourik voor de Vereniging heeft gedaan. In 1929 werd dhr van Mourik lid van de afd. Rotterdam, een jaar later was hij al voorzitter. Ledental van de afdeling groeide en twee succesvolle Imkersdagen werden georganiseerd. In 1978 na een voorzitterschap van 46 jaar trad dhr van Mourik af. Behalve voor de afdeling had dhr van Mourik grote verdiensten voor de Vereniging, die hij gedurende 30 jaar als accountant terzijde stond.

Het HB stelt dan ook voor dhr van Mourik tot erelid van de Vereniging te benoemen. Applaus!

Hierna resumeert voorz. hetgeen dhr A. Assink voor de Vereniging heeft betekend in zijn functie van HB lid (21 jaar), bestuurslid van afd. Enschede (38 jaar), voorz. van kring Twente (20 jaar), lid van afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap, lid van de Be-

drijfsraad en de Stichting Proefbijenstand Ambrosius-hoeve. In deze jaren organiseerde afdeling Enschede tevens een zeer geslaagde Imkersdag. Het HB stelt voor ook dhr Assink het erelidmaatschap van de Vereniging aan te bieden. Applaus!
Voorz. biedt beide ereleden een fraaie oorkonde aan, mevrouw Assink ontvangt een boeket bloemen.

Notulen vorige Algemene Vergadering

Dhr P. C. Schroeder afd. Wageningen merkt op dat een door hem geplaatste opmerking niet juist is weergegeven, de redactie moet als volgt zijn: Hij informeert ook waarom men, mits pedagogische aantekening aanwezig, na een gevorderden cursus gevolgd te hebben en praktijk ervaring nog twee jaar opleiding nodig heeft om bijenteeltleraar te worden evenzo als iemand die slechts de pedagogische aantekening bezit en dus geen ervaring. (Groentje juni 1978 blz. 134).

Voorstellen HB

Winkel: Voorz. licht toe dat naar moderne maatstaven in een winkel alle artikelen onder oogbereik moeten zijn. Het assortiment heeft zich de laatste jaren sterk uitgebreid, waardoor de winkel te klein werd. Looproutes van magazijn naar winkel waren te lang. Vanwege de vorstperiode deze winter kwam de aanne-mer met een aantrekkelijke prijs voor de verbouwing. Hoewel er voor deze verbouwing vooraf de toestemming van de Algemene Vergadering nodig was geweest, heeft het HB met uitzondering van de vertegenwoordigers van Friesland en Overijssel-west haar fiat aan de verbouwing gegeven. Voorz. vraagt nu achteraf toestemming van de Algemene Vergadering voor deze verbouwing.

Dhr P. W. Strooper afd. Winterswijk vindt dat het bedrag ad f 2.500,— waarover beschikt kan worden zonder goedkeuring van de Algemene Vergadering moet worden verhoogd. Spr. acht het echter niet juist dat er achteraf toestemming aan de Algemene Vergadering wordt gevraagd voor de reeds uitgevoerde verbouwing. Welke garantie is er dat dit niet weer zal voorkomen? Het slagvaardig beleid dat door afd. Handel is gevoerd keurt spr. niet af.

Voorz. repliceert, dat deze gang van zaken als hoge uitzondering gezien moet worden. De verhoging van het bedrag ad f 2.500,— zal worden bezien in het nieuwe H.R.

Pensioenvoorziening

Enkele jaren achtereenvolgens werd steeds weer in de Algemene Vergadering naar een pensioenvoorziening voor de werknemers gevraagd. In het afgelopen jaar zijn drie maatschappijen aangezocht om met een offerte te komen. Met één ervan zouden wij in zee willen gaan. Het pensioenfonds waar momenteel 7 mensen voor in aanmerking komen zal de Vereniging jaarlijks rond f 8.000,— kosten aan premie. Voor het Voorzieningsfonds werd jaarlijks f 6.000,— gereserveerd. Dit fonds wordt enkel aangesproken voor een kleine maandelijksse toelage voor dhr Groenveld. Zonder dat de toelage voor dhr Groenveld in het geding komt, kunnen wij deze f 6.000,— voortaan reserveren voor het pensioenfonds. T.b.v. de premie dient het quotum verhoogd te worden met f 1,— per lid per jaar, terwijl de resterende premie deels door afd. Handel zal worden opgebracht. De werknemers zullen zelf 13,3% in de premie bijdragen.

Dhr A. v.d. Velden, afd. Rotterdam vindt de gegevens onvoldoende zijn om al een oordeel te kunnen vellen. Spr. vraagt zich o.a. af of de medewerkers lid van een bedrijfsvereniging zijn. Voorz. zegt dat dit niet het geval is. Groot voordeel van deze pensioenvoorziening is dat alle werknemers ongeacht hun leeftijd en zonder medische keuring opgenomen worden, mits als groep wordt ingeschreven.

Dhr E. Meyberg afd. Emmen is blij dat het pensioen-

fonds nu eindelijk van de grond komt, maar vraagt zich af of het niet enkel een douceurtje is.

Voorz. zegt dat de pensioenregeling, die wij voor ogen hebben vergelijkbaar is met elke andere pensioenvoorziening.

Dhr Strooper, afd. Winterswijk heeft doordat de pensioenregeling zo laat in het Groentje werd opgenomen, haar niet kunnen bespreken op de afd.-vergadering en moet daarom tegen stemmen.

Dhr W. Nijman, afd. Loenen aan de Vecht stelt voor de pensioenregeling met terugwerkende kracht per 1 jan. 1979 in werking te laten treden.

Voorz. weet dat dit mogelijk is, als de premie dit jaar in mindering wordt gebracht op het Voorzieningsfonds. Applaus!

Mevr. van Heest, afd. Westland informeert of oudere werknemers ook volledig pensioen krijgen.

Dhr J. A. Krabbenborg beaamt dit.

Dhr C. de Wit, afd. Oranjewoud vindt dat de pensioenregeling voor de werknemers van afd. Handel ook door Handel opgebracht moet worden.

Voorz. antwoordt dat een gedeelte van de pensioenpremie door afd. Handel wordt betaald. Wel moeten we ons voor ogen houden dat niet alle werknemers werk verrichten voor afd. Handel. Op het kantoor werken de mensen geheel of gedeeltelijk voor de Vereniging.

Dhr A. R. M. van Rooyen, afd. Ede weet dat er al in de Algemene Vergadering 1969 is gevraagd om een pensioenregeling voor de werknemers. In 1971 is er een regeling gecreëerd het z.g. Voorzieningsfonds. Jaarlijks betalen de leden hieraan f 1,— met uitzondering van de Verspreide Leden, waarom niet? Dhr W. H. van Mourik die bij het tot stand komen van deze regeling was, zegt dat de Verspreide Leden buiten de afdracht aan dit fonds zijn gehouden, omdat onder deze categorie hoofdzakelijk bibliotheken vielen.

Tevens vindt afd. Ede het een bezwaar, dat de werknemers 13,3% moeten bijdragen aan de premie voor de pensioenverzekering. De afd. stelt voor de werknemers voor 7,9% van het bruto bedrag te laten deelnemen.

Dhr Pater merkt op dat voor de pensioenregeling zeven werknemers in aanmerking komen, waarvan er vier hele dagen werken en drie part-time.

Hierna gaat de vergadering akkoord met de voorgestelde regeling met dien verstande dat deze met terugwerkende kracht per 1 januari 1979 in zal gaan.

Ingekomen voorstellen

Voorstel afd. Nunspeet: De afdeling heeft zelf op deze dag verstek moeten laten gaan. Het voorstel betreft de zittingsduur van H.B. leden.

Het Hoofdbestuur staat hier in grote lijnen achter zegt voorz. maar, omdat dit een zaak is die geregeld wordt in het H.R. zullen dHh Muntiewerf en v.d. Meulen dit verwerken in het Nieuwe H.R. Dhr H. J. Penning, afd. Oegstgeest ondersteunt het voorstel, maar informeert wanneer het H.R. zal worden gewijzigd.

Dit is geen kwestie van een paar weken repliceert dhr v.d. Meulen, op z'n vroegst zal een ontwerp in de komende Algemene Vergadering behandeld kunnen worden en op z'n laatst in de Algemene Vergadering, die over twee jaar zal plaatsvinden. De afdelingen zullen echter voldoende gelegenheid krijgen om hun invloed op het H.R. uit te oefenen.

Dhr L. B. J. van Geffen, afd. Zierikzee vindt dat de procedure tot wijziging van de statuten te snel is gegaan. "Hier was nu een goede gelegenheid om de statuten te moderniseren. Welke garantie biedt het H.B. dat op het vernieuwen van het H.R. door de afdelingen wel voldoende invloed uitgeoefend kan worden?

Voorz. antwoordt dat de statuten de grondwet vormen. Ze zijn enkel aan de nieuwe Wet op het Verenigingsrecht aangepast. In wezen verschillen ze weinig van de oude statuten. Voor een procedure, zoals we die voor ogen hebben bij het vernieuwen van het H.R., was bij de statuten geen tijd i.v.m. de door de overheid gestelde datum. Eventuele latere wijzigingen zijn eenvoudig aan te brengen.

Dhr W. H. G. Bosch, afd. Zeist sluit zich bij vorige spreker aan.

Dhr A. J. Steenvoorde uit Ugchelen stelt voor het voorstel van afd. Nunspeet nu reeds in stemming te brengen. Dat is momenteel niet mogelijk zegt voorz. Bij de vernieuwing van het H.R. zal het voorstel aan de orde komen.

Voorstel Eerbeek: betr. het koppelen van de contributieverhoging aan de prijsindex. Voorz. zegt dat de contributie afhangt van de begroting; het is een sluitpost. Het verschil in de begroting wordt gedeeld door het aantal leden, dit vormt het quorum.

Dhr W. A. Bongers afd. Epe merkt op dat in de vergadering van Groep Veluwe enige verwarring bestond rond de woorden prijsindex en inflatiecorrectie die beide in dit verband zijn gebruikt.

Het spijt voorz. dat deze woorden abusievelijk door elkaar zijn gebruikt. Het juiste woord in dit verband is prijsindex.

Dhr Penning, afd. Oegstgeest is tegen het voorstel, omdat meerdere factoren bepalend zijn om tot verhoging of verlagen van het quorum over te gaan.

Dhr A. H. Verbeek, afd. Eerbeek merkt op dat het voorstel van groep Veluwe was en niet van Eerbeek. De afdeling heeft het enkel verwoord. De gedachte achter dit voorstel is om door het koppelen van quorum aan het prijsindex-cijfer tot geleidelijke prijsverhoging te komen i.p.v. sprongsgewijs.

Dhr Bosch, afd. Zeist heeft i.v.m. de quorumverhoging opgemerkt dat ook portoverhoging een rol speelt. Spr. is echter niets bekend van een dergelijke verhoging voor 1980. Voorz. heeft hier onlangs weer naar geïnformeerd: voor 1980 zal er waarschijnlijk geen verhoging afgekondigd worden. Wel is er een ministeriële beschikking, waardoor periodieken i.v.m. de gestegen kosten met 4% verhoogd mogen worden.

Mevr. Visser, afd. Amsterdam vindt dat over het voorstel Eerbeek gestemd moet worden.

Bij handopsteking wordt het voorstel verworpen.

Voorstel Groep N.-Holland: tot verkorting van verslagen van H.B. vergaderingen tot besluitenlijstjes. De mening van het H.B. is "de notulen zo beknopt mogelijk waar het H.B. vergaderingen betreft en zo volledig mogelijk waar het de Algemene Vergadering betreft" zegt voorz.

Dhr Penning afd. Oegstgeest voegt hieraan toe, dat hij tevreden is met de huidige wijze van publikatie. Door enkel een besluitenlijstje op te nemen mis je de motivatie waardoor een besluit tot stand kwam. Ook afd. Amsterdam, bij monde van Mevr. Visser, is tegen het voorstel. Vervolgens wordt het voorstel door de vergadering verworpen.

Voorstel 2 Groep N.-Holland: tot uitbreiding van de bevoegdheid van Commissie Nazien Boeken. Voorz. zegt dat de statuten hier voldoende ruimte toe laten. Dhr van Mourik merkt op dat in de dertig jaar dat hij als accountant voor de Vereniging heeft gewerkt deze commissie niet enkel een cijfermatige controle als uitgangspunt nam. In het verleden zijn zelfs wel voorstellen uit deze commissie in de Algemene Vergadering gebracht.

Voordat de lunchpauze ingaat dankt de heer Roelen in hartelijke bewoordingen namens de N.C.B. voor de prettige samenwerking in Bedrijfsraad, afd. Bijenteelt van het Landbouwschap en diverse andere com-

missies. Spr. wijst erop dat men niet alleen achter de tafel maar ook in de afdelingen zich inzet voor de bijenhouderij. Omdat spr. 's middags elders moet zijn wenst hij de aanwezigen een prettig verloop van de vergadering toe. wordt vervolgd

WEER HEIDEHONING VAN DE "HOGE VELUWE"

Het is verheugend dat ons Nationale Park haar poorten voor de imkers weer heeft opengesteld. Zonder op de reden van de hieraan voorafgaande sluiting in te gaan, mogen we aannemen, dat de gestelde voorwaarden onverbiddelijk zullen worden nageleefd. Het is niet slechts een persoonlijk, doch vnl. een algemeen belang, dat ons dwingt om elke vorm van ont-siering, hinder e.d. in dit verband tegen te gaan. De Hoge Veluwe is een uniek stuk natuur waar jaarlijks toenemende aantallen bezoekers zich met veel genoegen ophouden; onder hen zijn er meerderen die dit mooie park financieel steunen en we kunnen het hen zeker niet aandoen, dat wij als imkers de image van het park op enigerlei wijze zouden aantasten.

Ik hoop dan ook dat wij als imkers, ongeacht van welke vereniging we ook lid zijn, ons als respectabele gasten van het Nationale Park zullen weten te gedragen.

De leiding van de Hoge Veluwe spreken we hiermee onze erkentelijkheid uit voor de prettige wijze waarop de aloude relaties met het park weer zijn hersteld.

De voorschriften voor plaatsing treft U hieronderaan.

Alg. voorzitter.

Voorschriften voor het plaatsen van bijenvolken op de bloeiende heide.

1. Voor het plaatsen van bijenvolken dient de imker zich omtrent de plaats van opstelling en het verkrijgen van een vergunning daar-toe, in verbinding te stellen met de heer M. Lieftink, Deelenseweg 2 te Hoenderloo (tel. 05768-312) vanaf 15 juli doch niet op zon- en feestdagen.
2. Elke bijenwoning, dan wel elke aaneengesloten rij van bijenvolken, behorende aan één eigenaar, dient te zijn voorzien van een bordje met duidelijke vermelding van naam, adres, woonplaats en telefoonnummer van de betreffende eigenaar.
3. De eigenaar van de bijenvolken krijgt een toegangkaart die recht geeft om zich — in gezelschap van ten hoogste één persoon — naar de volken te begeven. Hij mag bij tussentijds bezoek niet met vracht- of personenauto's buiten de voor het publiek open-gestelde autowegen rijden en dient zich voorts te houden aan de bepalingen die gelden voor bezoekers van het Park zoals die bij de ingangen worden bekend gemaakt.

4. De plaatsingskosten bedragen f 2,— per bijenvolk per seizoen, contant te betalen bij de plaatsing.
5. Het seizoen wordt geacht te eindigen op de 2e zaterdag in september; na deze datum moeten alle bijenvolken zijn opgehaald.
6. De imker vrijwaart de stichting het Natio-nale Park de Hoge Veluwe voor alle aan-sprakelijkheid voor schade aan de bijen-volken, b.v. door brand, diefstal etc. en voor schade die het gevolg is van de plaatsing.
7. Het is voorts verboden:
 - a. Haveloze of ontsierende bijenvolken te plaatsen.
 - b. Plastic of ander ontsierend materiaal te gebruiken voor afdekking.
 - c. Latwerk, vlonders of welk materiaal of afval dan ook in het terrein te deponeren of achter te laten.
8. Het Park heeft het recht bij het niet opvol-gen van een dezer bepalingen de eigenaar te sommeren de volken te verwijderen. Als in dit geval de volken niet binnen twee dagen zijn opgehaald volgt verwijdering door personeel van het Park.

De directeur,
Ir. C. J. Stefels.

WIJZIGING VERVOERSBESCHIKKING

In de gemeente Valkenburg-Houthem, in het dorp Sibbe, is een besmetting met mijtziekte vastgesteld. Om de verspreiding van deze ziekte tegen te gaan is in de "vervoersbeschikking bijen 1972", in artikel 3 een nieuw lid 3 toegevoegd, inhoudend een ver-voerverbod naar bovenvermelde omgeving. Om misverstanden te voorkomen wordt onderstaand de volledige tekst vermeld van artikel 3 van de "ver-voersbeschikking bijen 1972".

Deze luidt als volgt:

Artikel 3

Het is verboden bijen te vervoeren van en naar:

1. het gedeelte van de provincie Limburg, uitmaken-de het grondgebied van de gemeente Hunsel;
2. het gedeelte van de provincie Limburg dat als begrensd:

te beginnen in de gemeente Eijsden bij de Maas bij grenspaal 45 en vanaf dit punt de Maas volgen tot aan de Recreatieplas, Recreatieplas, Schaap-broekweg, Stationsstraat, rijksweg richting Heer tot aan de kruising met de Bronckweg, Grons-velderweg, Dorpsstraat tot aan de rijksweg Maas-tricht/Vaals, deze rijksweg volgen in oostelijke richting tot aan de kruising met de rivier de Gulp, de Gulp volgen richting rijksgrens met België tot het punt waar de Gulp de rijksgrens met België overschrijdt bij grenspaal 17, vanaf grenspaal 17 de rijksgrens met België volgen in westelijke rich-ting tot aan de Maas bij grenspaal 45, zijnde het punt van uitgang in de gemeente Eijsden;
3. het gedeelte van de provincie Limburg dat als volgt is begrensd:

te beginnen in de gemeente Wittem, rijksweg Maastricht-Vaals vanaf het punt waar de rivier de Geul onder genoemde rijksweg doorgaat en van hier af de Geul stroomafwaarts volgen tot aan de brug in Schin op Geul, Tolhuisstraat volgen in noordelijke richting, Vinkenstraat tot de N.S.-over-

weg en vanaf dit punt de spoorlijn volgen in westelijke richting tot voorbij Valkenburg tot aan het N.S.-spooroverwegviaduct Beekstraat, deze straat volgen tot Strabeek, St. Gerlachstraat, Onderstestraat, over de Geul de Wolfsdriesweg, Geulhemmerweg, Grotestraat tot aan de rijksweg Berg en Terblijt, rijksweg volgen in oostelijke richting tot aan de afslag Lindenstraat, Lindenstraat door Terblijt overgaande in Gasthuis richting gemeente Bemelen, in de gemeente Bemelen Franse Steeg, Gasthuis tot gemeentegrens Cadier en Keer, vandaar in gemeente Cadier en Keer Keerderstraat, Roeze Kuilen, Keunestraat, Limburgerstraat, rijksweg Maastricht-Vaals volgen in oostelijke richting tot aan de Geul, zijnde het punt van uitgang in de gemeente Witten.

Wat houden deze vervoerverboden nu in?

In de praktijk komt dit erop neer, dat uit deze gebieden geen bijenvolken vervoerd mogen worden naar standplaatsen gelegen buiten deze gebieden.

Binnen deze gebieden, waarbij elk gebied op zichzelf beschouwd moet worden, mag men vrij reizen. Wel mogen naar deze gebieden bijenvolken vervoerd worden met een vergunning, die door de Rijksbijenteeltconsulent kan worden afgegeven. Deze bijenvolken mogen dan deze gebieden niet meer verlaten. Mocht U nog vragen hebben, dan kunnen deze gesteld worden aan het Consulerijbureau.

Tenslotte, als alle imkers zich houden aan de voorschriften en meewerken aan de bestrijding van de mijtziekte, zijn de vervoerverboden waarschijnlijk van niet al te lange duur.

de Rijksbijenteeltconsulent,
ir. J. J. Pettinga.

BIJEN EN BIJENHOUDEN DOOR J. G. DE ROEVER

Op verzoek van de uitgeverij Konstapel te Groningen vestigen wij er de aandacht van onze lezers op dat bij genoemde uitgever een **afzonderlijk register** bij de 1ste druk van "Bijen en Bijenhouden" verkrijgbaar is. Kosten f 5,-.

NIEUWS VAN HET VARROA-FRONT

Enkele uitspraken van dhr. W. Ritter, bioloog aan het "Institut für Bienenkunde" te Oberursel (Taunus) uit zijn op 6 januari 1979 te Soltau gehouden referaat.

- De Varroa mag momenteel wel als de meest geveesde bijenziekte worden aangemerkt.
- De Varroa-mijt is een parasiet, die leeft op de Aziatische honingbij, de Apis Cerana, welke er nauwelijks enige hinder van ondervindt.
- Deze mijt werd in het voorjaar van 1977 te Oberursel tijdens bodemplankcontrole van de bijenvolken ontdekt; ze is vermoedelijk afkomstig van in 1972 of 1974 ingevoerde bijen, nl. 1 of 2 volken van het ras Apis Cerana.
- Een gebied van rond 150 km² rond het bijeninstituut is thans besmet gebied, evenals een zelfde oppervlakte tussen Limburg (D.) en Wetzlar. Behalve deze twee grote haarden zijn er als gevolg van reizen nog enkele kleinere haarden.
- Van de tot dusver onderzochte volken, t.w. 2.500, waren er 1.000 besmet; de snelle uitbreiding van deze ziekte is zonder meer verontrustend.
- Ten gevolge van ontoereikende wettelijke bepalingen en andere weerstanden kon het onderzoek in het besmette gebied eerst in de herfst van 1978 op gang komen.
- Voor een succesvolle bestrijding is een vroegtijdige onderkenning van de ziekte essentieel; hiertoe dient de imker op de hoogte te zijn van de biologie van

de parasiet, de wijze van herkenning en bestrijding.

- Verspreiding van de ziekte geschiedt door het vervliegen van de bijen, alsmede door zwermen en roverij. Het reizen en de bijendichtheid van een gebied spelen hierbij een grote rol.
- Door deze ziekte besmette volken vertonen in het eerste jaar, als niet meer dan 1% van de bijen is aangetast, geen zichtbare indicaties of produktievermindering.
In het tweede stadium, als 1 tot 30% is aangetast, komen uit sterk aangetaste cellen bijen met verkort achterlijf en verminkte vleugels of poten.
In het derde stadium nemen deze symptomen toe, waarbij de volken sterk verzwakken. Ze worden dan onrustig, er is een verhoogd voedselgebruik en soms verlaten de bijen in de vorm van een hongerswerm de woning.
- De in het Taunusgebied besmette volken verkeren grotendeels in het eerste besmettingsstadium, slechts enkele gevallen in het tweede.
- Volgens deskundigen zou er in het beginstadium nog een kans bestaan op genezing; het vroegtijdig onderkennen van de ziekte is dus zeer belangrijk.
- Over afdoende werkzame medicamenten beschikt men nog niet; in Oberursel gebruikt men Dicofol, dat over de met bijen bezette raten wordt verstuiven. Dit middel verlamt de mijten, die dan op de bodemplank of onderlegger terecht komen.
- Deze behandeling heeft echter slechts zin als er geen broed aanwezig is en de temperatuur boven de 12 °C ligt. (Een vroege bodemplankinspectie is dus voor een tijdige diagnose zeer belangrijk).
- In plaats van zo'n behandeling kan de veearts ook de vernietiging van het volk verordeneren, hetgeen bij het aantreffen van een geïsoleerde haard een afdoende maatregel is.

Enige reacties hierop uit de praktijk, zoals opgenomen in de NWDIZ van april 1979 en beschreven door G. Stecher.

- Hoewel de Varroa reeds enige jaren te voren in de vakliteratuur werd aangekondigd hadden we op een zo snel optreden van deze ziekte niet gerekend, in tegendeel, de gedachte was veel meer „Het is nog ver weg, wat interesseert me dat”.
- Direkt na het constateren van de Varroa te Oberursel heeft het bestuur van de beroepsimkerbond, ten einde elke verdere besmetting tegen te gaan, de vernietiging van alle besmette volken geëist. Hieraan werd helaas niet voldaan; als reden hiervoor werd opgegeven;
 - ° de moeilijke diagnosestelling;
 - ° onvoldoende rechtsgronden om drastisch in te grijpen;
 - ° een onderzoek, waarbij vele volken waren betrokken.
- Dhr. Ritter blijkt onvoldoende te zijn doordrongen van het snelle uitbreidingsgevaar van deze ziekte. In 1977/78 360 besmettingsgevallen, in 1978/79 1.000
„Thans zou het aantal verdachte gevallen wel eens aanmerkelijk hoger kunnen liggen.
- Volgens ervaringen in Oost Europa is de uitbreidingsmogelijkheden van de Varroa in 3 maanden, al naar gelang de bijendichtheid, 6 tot 11 km!
Zo kan de Varroa zich in 10 jaar over geheel Japan verspreiden.
- Het afmaken van alle besmette volken is wellicht de enige mogelijkheid om te voorkomen dat de gehele imkerij in de Bondsrepubliek er aan ten onder gaat.

De centrale ligging van de infectiehaard in de Taunus is hiertoe een reden te meer.

- Met de Varroa, waartegen nog geen afdoende medicamenten beschikbaar zijn wil men experimenteren, dat is toch waanzinnig!
- De eis tot de vernietiging van de besmette volken is uiteindelijk de voorwaarde voor een 100% sanering. Willen onze wetenschappers ervaringen opdoen met de Varroa dan is daartoe volop gelegenheid in de oostelijke buurlanden; bij ons behoeven we daarvoor geen infectiehaard in stand te houden.
- Zou de Varroa werkelijk over ons komen, dan hebben vervoersverboden geen enkele zin meer, er valt dan niets meer te isoleren.
- *Met het oog op hetgeen in de Taunus plaats vindt zou ik nog op onze burens in het Westen, w.o. Nederland willen wijzen, waar men gaandeweg onrustiger wordt aangezien deze haard nog steeds aanwezig is.*

Conclusies

- De Varroa is een hoogst ernstige infectieziekte waartegen nog geen kruid is gewassen; de uitbreidingsnelheid van deze kwaal is zonder meer onrustbarend.

In de BRD werd men door de Varroa volkomen verast, nl.

- ° men kende de ziekte onvoldoende,
 - ° men onderkende de eerste symptomen vermoedelijk pas nadat deze ziekte reeds een paar jaren aanwezig was,
 - ° eerst na vaststelling van de Varroa ging men experimenteren met geneesmiddelen, terwijl het drastisch opruimen van de besmette volken wellicht de ware remedie was,
 - ° wettelijke bepalingen voor een geëigend ingrijpen ontbraken.
- Stecher geeft ons reeds een tijdige waarschuwing, m.a.w. doe datgene wat wij niet deden en doe het goed!
 - Het minste wat we thans reeds kunnen doen is een snelle opbouw van een ziektebestrijdingsorganisatie binnen de Verenigingen; alleen op deze wijze kan de RBC in voorkomend geval effectvol optreden; de problemen met slechts enkele mijtgevallen (Acarapis woodi) in Limburg tonen dat duidelijk aan.

Red.

Oriënteringsvlucht

Nog even over de koninginneteelt. De in mijn voorgaand artikel genoemde Dr. Karl Weiss uit Erlangen schrijft in de Schweizerische Bienen Zeitung mei '77 dat uit onderzoekingen van Taranov is gebleken dat het van belang is het inhangen van teeltramen in moerloze pleegvolken in te leiden door de bestemde ruimte 4 à 6 uur van te voren vrij te maken. Door deze „inleiding” blijken de gekweekte koninginnen zwaarder uit te vallen. Voorts blijkt dat het bij voortgezette teelt in eenzelfde pleegvolk noodzakelijk is de teeltramen op dezelfde plaats te hangen en dat een nieuw teeltraam niet moet worden geplaatst voordat het voorgaande is verwijderd. Het nieuwe raam zou namelijk niet zo goed worden geaccepteerd waardoor de daarop gekweekte koninginnen onder de maat blijven. Het is voorts noodzakelijk het pleegvolk regelmatig te versterken met ramen met gesloten broed. Dr. Weiss propageert overigens de „anbrüte” methode, waarbij de teelt wordt ingeleid in een moerloos „anpflege” volk en de verdere verpleging geschiedt in moergoede „endpflege” volken waarvan de moeder d.m.v. een moerrooster gescheiden wordt gehouden van de ruimte waarin het teeltraam hangt.

Blijkens een verslag van een reis naar Israël blijkt deze methode ook daar te worden toegepast.

In het juni nr. '77 van de Norddeutsche Imkerzeitung schrijft F. K. Tiesler over het invoeren van bevruchte koninginnen. Jaarlijks gaan vele

waardevolle, met veel zorg gekweekte koninginnen verloren, door – zoals Tiesler stelt – onoordeelkundig handelen van de imkers.

Belangrijke factoren zijn:

- de tijd van het jaar
- de toestand van het betreffende volk
- de toestand van de in te voeren koningin
- de rassenovereenkomst

In voor- en najaar worden ingevoerde koninginnen gemakkelijker geaccepteerd dan in de zomer. Dit is ook het geval bij goede dracht. Een rustig ijverig volk accepteert een nieuwe koningin gemakkelijker dan een steeklustig onrustig volk. Een volk met zwermneiging (moercellen aangezet) neemt zelden een nieuwe koningin aan. Het invoeren gaat moeilijker bij volken met oude koninginnen (3- 4 jarige).

Een aan de leg zijnde koningin, die dus sterk ontwikkelde eierstokken en bijgevolg een zwaar achterlichaam heeft, en die zich daardoor majestueus beweegt, wordt eerder geaccepteerd dan een jonge, nog niet aan de leg zijnde koningin, die onrustig heen en weer rent.

Als invoer methoden noemt Tiesler:

- de Wohlgemut kooi
- het Schlüter hor
- de alcohol methode
- een kunstmatig vervaardigde moercel waarin de jonge koningin wordt gestopt (kop naar voren!)

Jebo.

Gesprokkeld uit de Bijenliteratuur

door J. A. Zoet, Nieuw - Venneep

GEZONDHEIDSPREPARAAT

Experimenten in Rusland hebben aangetoond dat een 5% oplossing van alcohol-propolis welke aan muizen werd toegediend twee uur voordat deze met een influenza-virus werden geïnjecteerd, de ontwikkeling van dit virus volledig verhinderde. Het preparaat gaf geen resultaat als het aan muizen werd toegediend die reeds waren geïnfecteerd. Bij de genoemde dosering veroorzaakte het preparaat geen giftige bijverschijnselen bij muizen en andere dieren waarop de proeven werden toegepast.

EEN ECHTE WINTER

Hoewel de winters in Europa de laatste jaren bijzonder veel zacht weer hebben gebracht was de situatie vooral in de oostelijke staten van de Verenigde Staten bijzonder ijzig, waarvan hier enige gegevens.

Op 21 december 1976 bereikte de temperatuur nog de 10 graden maar toen was de koek op. De volgende 52 dagen — tot 13 februari 1977 — bracht geen enkele dag waarop de temperatuur boven de +2 graden steeg. Van deze 52 dagen waren er slechts 5 zonder sneeuwval.

De gemiddelde temperatuur voor de maanden december, januari en februari bedroegen respectievelijk —6, —10 en —8 graden celsius.

Op 8 dagen zakte het kwik tot —18 graden. Door de bijna voortdurend hoge windsnelheid was de winter bovendien bijzonder grimmig hetgeen het koude-effekt heeft versterkt. In verschillende delen van de staten Buffalo, Syracuse en New York lag de sneeuw tot 450 cm opgewaaid. Hoewel er van een sneeuwdek een goede isolerende werking uitgaat heb ik mijn kasten toch voorzichtig uitgegraven omdat ik vreesde dat het gewicht aan sneeuw te veel druk zou opleveren voor de kasten en ik me afvroeg of er wel voldoende zuurstof tot de volken zou kunnen toetreden.

Op 13 februari vond de eerste reinigingsvlucht plaats, hetgeen nog heel wat slachtoffers eiste boven het nog aanwezige sneeuwdek. Twintig van mijn honderd volken hadden deze ijzige winter niet overleefd. Aldus imker Robert Kime in Gleanings 4/77.

BESTUIVING VAN RODE KLAVER

Tijdens een symposium over bestuiving werden de resultaten bekend gemaakt van een bestuivingsonderzoek rode klaver (*Trifolium pratense*) over de periode 1960-'73 die in de D.D.R. was gehouden.

De zaadopbrengst in kooien waar de honingbij geen toegang had, maar wel kleinere insecten, liep uiteen van 1 tot 34% van de oogst in kooien met honingbijen. Er is berekend dat de bestuiving van rode klaver voor 80.9% wordt verricht door de honingbij, 18.7% door hommels en slechts 0.4% door kleinere bijen.

EEN BEZOEK AAN DE A.I. ROOT COMPANY

Amerika bezit een aantal gerenommeerde bedrijven die de imkers van allerlei materiaal voorzien. Eén daarvan is de Root Company Ohio, welke in het jaar 1865 werd gesticht. Prof. Harnaj, voorzitter van het dagelijks bestuur van Apimondia maakte een rondreis door de Nieuwe Wereld en aan zijn verslag ontleen wij het volgende:

Zijn eerste vraag aan de heren John en Alan Root was:

Hoe is het bedrijf geworden wat het nu is?

„Onze grootvader aldus zijn gesprekpartners had een klein bedrijfje waar juwelen, gouden horlogekettingen enz. werden gemaakt. Op een dag vloog er een zwerm over zijn werkplaats en hij raakte daarvan zo onder de indruk dat hij een werknemer een dollar betaalde als hij de zwerm voor hem zou vangen.

Bij gebrek aan materiaal werd de zwerm in een doos gedaan en mee naar huis genomen. Nu was een dollar in die tijd een heel bedrag en grootvader moest hele tirades aanhoren van vrouwlief hoe hij het in z'n hoofd haalde voor een doos met dat gespuis één dollar te betalen. Zij kon toen echter niet voorzien dat deze doos gespuis de aanzet zou worden tot een zakelijk geleid bedrijf van de komende generaties.

Grootvader kwam geheel in de ban van de bijen en verzamelde zoveel mogelijk lektuur over zijn nieuwe aanwinst. Hij begon met andere imkers in het land te korresponderen en al snel besloot hij zijn juweliersbedrijfje te verkopen en zich geheel te gaan toeleggen op het vervaardigen van bijenteeltmateriaal.

Van het begin af zag hij de voordelen in van de

Langstroth kast met losse ramen en hij begon dit kastmateriaal gelijk te produceren." Hierna volgt nog een lang gesprek hoe het deze firma verder is gegaan en ten slotte wordt een bezoek gebracht aan enige bijenstanden in het westen van Ohio.

„Ohio is nu niet bepaald een land overvloedig van honing. In vergelijking met de overige 49 staten neemt het een middenpositie in. De meeste van de 15.000 bijenhouders in deze staat zijn amateurs en de grootste concentratie imkers vinden we rond de grote steden Cleveland, Toledo, Columbus en Cincinnati.

Volgens cijfers uit 1973 bedraagt de jaarlijkse honingopbrengst 2000 ton welke wordt bijeengebracht door $\pm$ 114.000 volken. De oogst per volk loopt uiteen van 18 tot 27 kg. De Ohio honing is tamelijk goed, meestal licht van kleur en goed gerijpt als het weer meezit. In sommige jaren zijn de zomers echter zo vochtig dat de honing met speciale zorg moet worden omringd om deze voor verkoop geschikt te maken. Er zijn maar weinig beroepsimkers met meer dan 1000 volken. De meeste worden voor bestuivingsdoeleinden in de boomgaarden verhuurd.

De winters in Ohio zijn niet koud waarbij het maar zelden gebeurt dat de temperatuur beneden de -18 graden daalt. Daarom worden de volken hier ingewinterd en niet - zoals in de noordelijke staten en Canada - gedood.

Het grootste inwinteringsprobleem levert hier het vocht op dat door de stofwisseling vrij komt en daarna weer tot water condenseert. Dit probleem bestaat in de meeste oostelijke staten, zelfs in de zomer en dan vooral als de honing wordt ingedikt.

Vanwege de zachte winters geeft het inwinteren verder geen probleem; slechts zelden worden de volken ingepakt maar de vliegopening wordt wel verkleind. Gewoonlijk bedraagt de wintersterfte 5-8%.

Af en toe kunnen de bijen tijdens de wintermaanden goed vliegen vooral als we ons in een zuidelijke stroming bevinden waarbij de temperatuur flink kan oplopen. Door het ontbreken van een beschermend gebergte in het noorden kunnen de temperatuurtegenstellingen van de ene dag op de ander echter groot zijn.

In het voorjaar beginnen de bijen omstreeks begin maart regelmatig te vliegen en van half maart tot half april wordt pollen verzameld van Esdoorn, Wilg en wilde bloemen in de bossen. Uiteraard wordt ook nektar verzameld en ontwikkelen de volken zich goed. Begin mei breekt een el dorado voor de bijen aan als de paardebloem in bloei komt en er enorm veel stuifmeel wordt verzameld.

De ontwikkeling zet nu sterk door zodat de vol-

ken met goed resultaat gebruik maken van de dracht op Linde, Acacia en Mosterd en later van de klaver/Lucernedracht. De bijenhouders in Ohio hebben een goed uitgebalanceerd drachtgebied want in het noordoosten kunnen zij in de maanden augustus, september en oktober nog eens profiteren van een dracht op de **Gulden Roede** en de veel in het wild voorkomende wit/blauwe astertjes.

De honing van deze najaarsdracht kristalliseert snel en wordt niet als één der beste soorten tafelhoning beschouwd.

Dat de imkers dan toch gebruik maken van deze dracht komt voort uit de praktijk om alle zomerhoning van de volken af te nemen, waarna de najaarshoning meestal meer dan voldoende is om tot wintervoedsel te dienen."

Apiacta 3/76.

IMKERSAGENDA

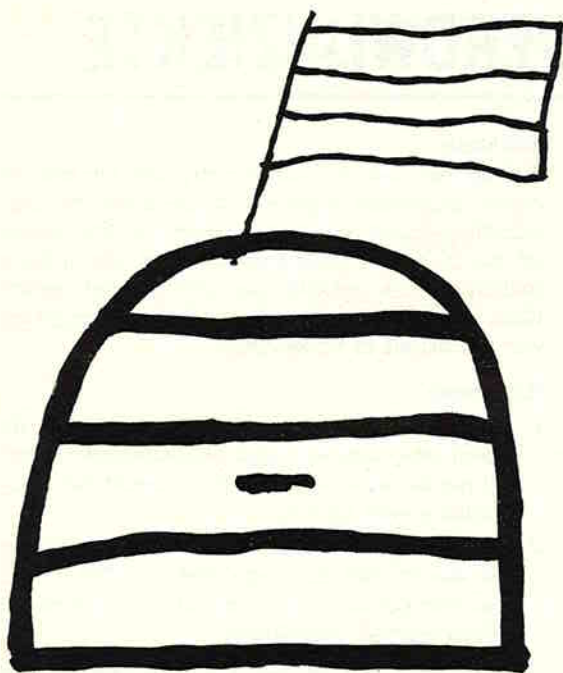
19 mei	Honing- en Bijenmarkt Purmerend, bij het veilinggebouw
9 juni	Milieu- en Bijenmarkt Leiden
9 juni	Bijenmarkt Haren - Paterswolde
16 juni	Bijenmarkt IJsselstein
4 juli	Bijen- en Honingmarkt Steenwijk; kontaktadres H. Jansen, Oldemarktseweg 153, Steenwijkerwold, tel. 05210-88233
7 juli	Bijenmarkt Goes
17 juli	Zwermbijenmarkt Veenendaal
1 augustus	Bijenmarkt Epe
11 augustus	Honingmarkt Zutphen
18 augustus	Bijenmarkt Drachten
25 augustus	Nationale Imkersdag Goes
1 september	Bijenmarkt Stadskanaal
1 september	Bijenmarkt Rotterdam
8 september	Bijenmarkt Bussum
15 september	Bijenmarkt Ugchelen
22 september	Heidehoning- en Bijenmarkt Eerbeek
29 september	Honingmarkt Zutphen
Overige evenementen	
14 t/m 20 sept.	27ste internationale Bijenteeltcongres Apimondia te Athene. Kosten van deelname 90 U.S. dollar, begeleiders 50 U.S. dollar.

Oogst en Dracht

Op slechts een enkele dag hebben de bijen in maart stuifmeel verzameld van winterhei/krokus en andere vroege bolgewasjes.

Ook de eerste dekade van april is veel te koud gebleven met regen/sneeuw/hagelbuien. De hoeveelheid voedsel in de volken zal snel slinken.

Zwakke volken en een korte bloei van voorjaarsgewassen is te verwachten. J. A. Zoet.

48^e Nationale Imkersdag Goes

'n Groep leden van de afd. Noord- en Zuid Beveland is deze maand gestart met de organisatie van de Nationale Imkersdag.

Op het programma komt o.a. te staan een reisje per stoomtrein door een gedeelte van Zuid Beveland! Om u een indruk te geven wat u kunt verwachten hier alvast een eenvoudige beeldbeschrijving.

Zelden treft u een zo door de mens beïnvloed gebied aan als Zuid-Beveland. Het oudste deel van Zuid-Beveland is een laaggelegen weidegebied. De ondergrond van dit weiland bestaat uit een dik pakket veen met daarover een dunne laag klei die door de zee werd afgezet. Vroeger stonden deze weilanden 's winters meestal onder water, maar door verbetering van de ontwatering is dat verleden tijd en zien we nu hier

en daar zelfs vruchtbare akkers in dit gebied. Op de kreekruggen die tussen de weilanden liggen, zien we meidoornheggen die spontaan zijn ontstaan. Door hervekaveling is jammer genoeg veel van dit gebied verdwenen maar in de buurt van het dorpje Nisse ligt nog zo'n heggengebied van ongeveer 50 ha in de Poel.

Een soortgelijk gebied ligt in de buurt van de dorpen Yerseke en Kapelle, met dat verschil dat hier het zoutgehalte veel hoger is, zodat u hier zoutwaterplanten treft als zeebies, melkkruid en lidsteng.

Een andere bezienswaardigheid eveneens rond het dorpje Nisse is het dijkengebied. Op deze dijken hield men vroeger schapen; tegenwoordig is dat niet meer lonend. Door de gunstige ligging ten opzichte van de zon vindt u hier een zeldzame begroeiing voor Nederland. U treft hier o.a. de kaardebol, de wollige distel, de aardaker en de graslathyrus. Op de dijken die als een skelet door het landschap gaan, ziet u overal olmen (iepen), die zodra ze kaprij zijn, worden geveild voor de regionale klompenindustrie. Ook staan er lange rijen knotwilgen die vroeger zorgden voor het geriefhout. De boer haalde hieruit lange stokken die hij gebruikte als bonestok, bomestut of omheiningspaal. Om te voorkomen dat deze dijken verloren gaan, zijn tientallen kilometers dijk opgekocht door de Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

Het spoorlijntje dat de oude stoomlokomotief volgt, werd vroeger gebruikt voor goederenvervoer, maar was vooral een bietenlijntje tijdens de jaarlijks terugkerende suikerbieten-campagne.

Het reisje is zeker voor natuurvrienden zoals u de moeite waard!

IMKERS UIT NOORD HOLLAND

U kunt nu voor al uw imkersartikelen terecht bij R. Slagter, Limmerschouw 53, Winkel (N.H.) Telefoon 02244 - 1349. Geopend di. do. en za. van 14.00 tot 18.00 u.

Verkoopadressen

Depot afd. Assen
J. H. Lubbers, Bosstraat 66, 9401 PV
ASSEN, tel. 05920-17162.

Depôt H. Troost:
Rollecaterweg 13, Nieuwleusen tel.
05296-1580.

Depôt G. J. L. ten Cate:
Verzetstraat 60, Vriezenveen, tel.
05499-3040.

Depôt Enschede:
H. H. Schutte, Sportlaan 22, Enschede
tel. 053-318165, afhalen; Vrijdags van
18.00 uur t/m 19.00 uur.

Depôt Reggedal:
H. J. Haanenpen, de Hogenkamp 2,
Goor, tel. 05470-5576.

Depôt afd. Gorssel e.o.:
G. J. Lensink, Deventerweg 7, Gors-
sel, tel. 05759-1283.

Depôt Achterhoek:
B. Meijerman, Dwarsdijk 6, Halle, tel.
05736-479.

Depôt afd. Epe:
Coöp. Novaco (Welkoop) Paasvuurweg
7, Epe, tel. 05780-2317.

Depôt West Betuwe:
J. M. W. v. Aalst, Walgtsestr. 31 Varik,
tel. 03445-1369. Open Zat. 14.00 t/m
16.00 u. en na tel. afspraak.

Depôt afd. Bunnik-Houten:
B. Th. Barten, Koningslaan 23 Bunnik,
tel. 03405-1742.

Depôt Nunspeet
Th. G. Veenstra, Schaepmanlaan 47,
Nunspeet, tel. 03412-4037.

Depôt Oirschot:
A. Pel, 't Kasteeltje 3, Oirschot, tel.
04597-2096.

Depôt Boerenbond-Neerbosch-Hees:
St. Agnetenweg 63, Nijmegen, tel. 080-
777793.

**Depôt H. S. Homburg Velselduinweg
165 Jmuiden:**
Tel. 02550-21530, dagelijks van 13.00-
16.00 u. en na tel. afspraak.

**Depôt "Prommelsluis" afd. Schouwen-
Duiveland:**
C. L. v. d. Wekken, Provincialeweg 5,
4321 SM Kerkwerpe, tel. 01110-4821.

Depôt Noord & Zuid Beveland:
C. Smits, Steenweg 23, Schoren, tel.
01102-1427.

NOGMAALS DE VERDWIJNZIEKTE

Er kan gerust worden gezegd dat het op raad-selachtige wijze ineenschrompelen en het plotseling sterven van bijenvolken in het voorjaar de gemoederen van de imkers - en niet alleen van de Nederlandse imkers - nogal in beroering brengt.

In het aprilno. 1979 van het maandblad van de duitssprekende Zwitserse imkers schrijft daarover Rudolf Merz van de afd. Dierfysiologie van het instituut te Bern in samenwerking met onderzoekers van de afd. Bijen van het onderzoeksinstituut te Liebefeld.

Onder de titel „Waarnemingen over verdwijnen van broed in de winter en het vroege voorjaar” zegt hij:

„Volgens de waarnemingen zoals deze tot nu toe in binnen- en buitenland zijn gedaan, beginnen de koninginnen, na een rusttijd van twee à 3 maanden in de regel van januari af weer eitjes te leggen. Tot op heden hebben zich echter maar weinig schrijvers bezig gehouden met de vraag wat er eigenlijk met deze eitjes gebeurt. Worden de daaruit komende larven verzorgd totdat zij volwassen werksters zijn geworden of verwaarlozen de werkbijen de verzorging van het broed?”

In het kader van een studie over het gedrag van winterbijen gedurende de inwintering, over- en uitwintering had ik de gelegenheid daarover aanvullende waarnemingen te doen. Zo zag ik in een volk, dat in een observatiekast was gehuisvest, hoe de koningin tussen 27 januari en 20 februari 1978 en later tussen 13 maart en 3 april 1978 weliswaar eitjes legde, maar dit broed werd verder niet verzorgd. Integendeel, het broed verdween en de koningin legde voortdurend opnieuw eitjes in de cellen.

Volgens Woyke (1977) wordt het percentage uitlopend broed (daarmede wordt bedoeld de verhouding tussen de uitlopende volwassen bijen en het aantal gelegde eitjes) beheerst door een jaarlijks ritme, waarbij dit percentage in de zomer het hoogst is en in de herfst met 50-75% het laagst. Voor de winter (oktober tot midden april) zijn geen gegevens bekend. Het broed (eitjes, larven en poppen) dat niet wordt grootgebracht, wordt volgens deze schrijver door de werksters opgevreten. Hij vermoedt dat een dergelijk gedrag zou kunnen worden veroorzaakt door een gebrek aan stuifmeel. Ik probeerde uit te zoeken hoeveel broed eind maart verdween, hoe dat gebeurde en of het eitjes, larven of poppen betrof.

Methode

Op de ruit van een observatiekast werden 42 direkt daaronder liggende broedcellen met een viltstift genummerd. Deze cellen werden tussen 20 en 26 maart dagelijks met een zaklantaarn belicht en de inhoud daarvan gecontroleerd. Ook werd gepoogd de bijen bij het opvreten van het broed te observeren.

Resultaten

1. Geen enkele broedcel werd gesloten, dit geldt ook voor het niet genummerde broed. Al het broed verdween dus voordat het popstadium was bereikt.
2. Uit 45 eitjes van drie dagen oud kwamen op de derde dag 33 jonge larfjes (73%). Van de overige staat niet vast of zij als larve of als ei werden verwijderd.
3. Van 54 larven van één dag verdwenen er 53. De overblijvende werd niet verder gecontroleerd.
4. Ik kon nimmer direkt waarnemen dat een werkster bezig was een eitje of een larve op te vreten. Het kwam echter dikwijls voor dat een werkster een uur met kop en borststuk, dikwijls ook met het achterlijf in een broedcel zat. De koningin bleef nooit langer dan een of twee seconden in een cel en dan alleen met de kop of om een ei te leggen, met het achterlijf. Ik heb nooit gezien dat broed naar buiten werd gebracht, bij de dode bijen voor het vlieggat werd in deze tijd nooit broed aangetroffen.

Met grote waarschijnlijkheid wordt dus het broed door de werksters opgevreten en wel bij voorkeur of uitsluitend jonge larven.

Discussie

De vermelding van Woyke (1977) kan dus worden aangevuld met het feit vast te stellen dat in de winter en in het vroege voorjaar het percentage uitlopend broed t.o.v. de gelegde eieren tijdelijk 0% kan bedragen. Merkwaardigerwijze verdwenen in deze tijd uitsluitend of bijna uitsluitend jonge larven. Woyke (1963) beschreef dit fenomeen ook, echter in een ander verband. Hij toonde aan dat als gevolg van inteelt, diploïde darren kunnen ontstaan, die alle in het larvestadium door de werksters worden verwijderd.

Verschijnselen van inteelt kunnen bij onze koninginnen worden uitgesloten want in de zomer was het broednest regelmatig en er was geen opvallend broedverlies. Een andere oorzaak

voor het verwijderen van broed door de werkbijen zou gebreken aan de larven kunnen zijn - wat niet erg waarschijnlijk is omdat al het broed werd verwijderd en het volk zich in het voorjaar normaal ontwikkelde. Meer voor de hand liggend is de veronderstelling dat het om een gevolg van een gebrek aan stuifmeel gaat: Er was geen stuifmeel meer in voorraad en het koude regenachtige weer verhinderde het uitvliegen. Möbus (1978) heeft in de winter in verscheidene volken broed geobserveerd. Hij vermoedt dat in gevallen, waarin uitvliegen niet mogelijk is, watergebrek een broedstop kan veroorzaken. Ook watergebrek is dus in ons geval niet uit te sluiten als oorzaak voor het verwijderen van het broed.

De grootte van het broednest wordt derhalve niet alleen bepaald door de leg van de koningin, deze kan ook door de werksters worden gereguleerd. Willem.

Literatuur

Möbus B. (1978) Um die Wintertraube bei den Bienen. Bienenwelt 8/9, 170-182; 10, 198-205; 11, 222-227.

Woyke J. (1963) Drone larvae from fertilized eggs of the honeybee. J. of apic. Res. 2,1, 19-24.

Woyke J. (1977): Cannibalism and brood-rearing efficiency in the honeybee. J. of apic. Res. 16,1, 84-96.

ALS NEERLANDS IMKERS VERGADEREN. . .

Evenals vorig jaar woonde ik de Algemene Vergadering te Wageningen bij en kon daar weer verschillende dingen constateren.

Zo zag en hoorde ik:

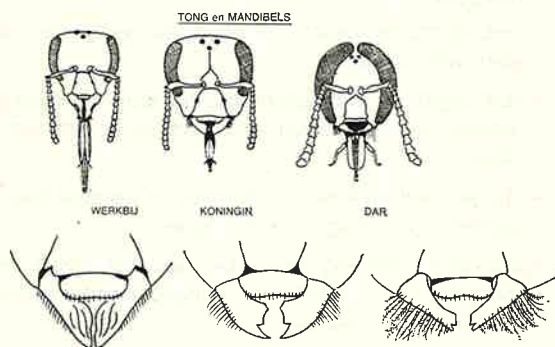
- dat onze charmante blom weer achter de bestuurstafel was gezeten,
- dat zij zich de blaren op de vingers moest schrijven om alle zinnige en minder zinnige uitspraken te notuleren,
- dat vele Vlamingen nu kunnen lezen hoe goed en goedkoop ons Bijenhuis is,
- dat de Hoge Veluwe misschien weer toegankelijk wordt voor bijen van echte imkers,
- dat dit lieden zijn, die zeer zuinig zijn op de natuur en deze dus geen geweld aandoen door het plaatsen van rommel,
- dat de hr. Verbeek van de afd. Eerbeek allen opriep zich als echte imker te gedragen, (hulde ! !)
- dat actief ziekten bestrijden en voorkomen een zaak is die geen uitstel kan verdragen,

- dat er mensen zijn die willen wachten tot alles „wetenschappelijk verantwoord” is opgezet,
- dat ziekten met deze wetenschap **NU** hun kansen kunnen benutten,
- dat er in het HB. „deskundige hobbyisten” zijn, die sleutelen aan statuten en reglementen,
- dat imkers zo hun problemen kunnen hebben met prijsindex en inflatiecorrectie,
- dat contributie en begroting met elkaar in verband staan, welke volgorde?
- dat veel van het in een groepsvergadering besprokene door dezelfde mensen weer in de AV. gebracht wordt, (herschikken = wurgen)
- dat onze voorzitter vanaf 1 november ruim twintig dagen aan zijn taak heeft besteed,
- dat hij vermoedelijk een aantal uren heeft vergeten,
- dat ondanks „kort” houden de vergadering een uur uitliep,
- dat dicht bij het bijenhuis imkeren minstens zoveel prijsproblemen oplevert als er ver van daan,
- dat er kennelijk een niet imker in de zaal was, gezien zijn vraag over buntgras,
- dat onze vereniging 'n secretariaat heeft in Wageningen waarheen aangetekende post gestuurd kan worden,
- dat research - reserve - en rode (cijfers) met de letter „R” beginnen,
- dat op een vraag over de verschijndatum van ons Groentje de voorzitter een rood hoofd kreeg; waarop de vergadering besloot de zaak blauw-blauw te laten en het u daarom nog niet groen en geel voor ogen hoeft te worden,
- dat „de bij hoort erbij” 'n echte film over bijen en alles wat erbij hoort, is geworden,
- dat het verlangen naar het zien van deze film zo groot werd, dat de voorzitter werd gevraagd 'n einde aan de vergadering te maken,
- dat het broodje en de koffie in Ons Bijenhuis beter smaakt dan waar ook,
- dat in de middagpauze de vernieuwde winkel leek op een overbevolkte bijenwoning,
- dat ik met m'n vrouw heb afgesproken van het kopen van een fles mede een traditie te maken,
- dat ik 's avonds na het drinken van een glas van deze godendrank voorgaande gedachten voor u aan het papier heb toevertrouwd.

„KODAP” 31-3-'79.

MONDDELEN VAN DE HONINGBIJ - II

De voor- en of bovenkaken (mandibels) worden door de werkbijen gebruikt voor het bijten en kneden, zoals bij het verwerken van was, het vechten, het openbijten van helmknoppen, het lichten van celdeksels, het verwijderen van moerddoppen, het uittrekken van larven, het afknagen van propolis, het vervoeren van kleine voorwerpen bij het opruimen van afval en soortgelijke bezigheden.

In het algemeen zijn deze monddelen bij koningin en dar zwak ontwikkeld. Ze zijn minder fors gebouwd en niet gegroefd, maar vertonen inkepingen en een dichtere bezetting van tastharen, die bij de dar geveerd zijn. Mogelijk staan laatstgenoemde kenmerken in verband met het voortplantingsgedrag. De onder-, middel- of achterkaken (maxillen) zijn bij koningin en dar eveneens minder krachtig, terwijl de tong zeker de helft kleiner is dan die van de werkbij, die in het algemeen ook meer gespecialiseerde mondwerktuigen nodig heeft. De versmolten binneste lobben van de tweede maxille vormen een lange harige tong met een diameter van 0.03 mm (koningin 0.035 mm, dar 0.04 mm). De lip-taster van de tweede maxille en de buitenste lobben van de eerste maxille zijn afgeplatte, behaarde, gootvormige scheden, die de tong omgeven, welke door twee sterke spieren in de eigenlijke (achterste) mondholte op en neer bewogen kan worden. De tong is een aan de achterzijde gegroefde zuigbuis, met ongeveer dezelfde capillaire werking als die van een limonaderietje. Zij bestaat uit een zachte wand, maar is met tussenruimten van 0.025 - 0.035 mm rondom versterkt door stevige chitine-ringen.

Op deze segmenten staan zeer veel naar beneden gerichte tastharen, die aan de top iets naar binnen zijn gebogen. De beharing neemt naar onderen toe aanzienlijk in dichtheid af. Vanaf 0.115 mm bezit de kegelvormige tongspits daarom slechts aan de rand een aantal stijve, stugge tastharen. De tong eindigt tenslotte in een daaraan scharnierend, half open, konisch (kegelvormig) lipje. Dit zgn. lepelkje kan alleen naar vóren geklapt worden en bezit dus aan de achterzijde geen tastharen. Door de dichte, pluimvormige beharing aan de voorzijde en de randen krijgt het geheel daardoor echter toch het uiterlijk van een penseel. De bij houdt dit minuscule orgaantje van 0.11 - 0.13 mm lengte en 0.11 mm breedte constant vochtig d.m.v. speeksel, maar over de eigenlijke functie ervan is nog zeer weinig bekend. Vermoedelijk zetelt hierin de smaakgevoeligheid. Maar deze is ook aanwezig in andere onderdelen van het bijelichaam. Aan de tongwortel bevinden zich in ieder geval 22 tot 27 cilindervormige smaakorgaantjes. Ook in de tasters of palpen schijnen ze voor te komen, terwijl aan de 40 ronde, met korte haartjes bezette bekervormige zintuigcellen (sensillen) bij de speekselklieren eenzelfde functie wordt toegeschreven. Zoals vermeld (Groentje, mei en juni 1978) neemt Von Frisch aan dat ook de antennen smaakreceptoren bevatten, vooral in de kleine tasthaartjes of setae (sensilla trichodea) en de zgn. reukkegels (sensilla basiconica). Waarschijnlijk op grond van onderzoeken door D. E. Minnich, die in 1921 smaakorganen ontdekte in de voet (tarsus) van vlinders en in 1932 in die van de voorpoot van bijen, getuige zijn publicatie: "The contact-chemoreceptor of the honey-bee, *Apis mellifera* L." (Journal of Exper. Zool., 61).

De bij onderzoekt het voedsel slechts op de chemische samenstelling. Het is zo goed als zeker dat haar smaak minder ontwikkeld is dan die van de mens. Een bewijs daarvoor is, dat een voor de mens duidelijk zoete suikeroplossing van 2% door de bij niet van zuiver water kan worden onderscheiden. Dit is natuurlijk voor het insect uiterst doelmatig, want een dunne suikeroplossing is in verband met het snelle

bederf niet geschikt om als voorraad op te slaan. Hier ligt ook de oorzaak van het feit dat de nectar van bloemen een zeer hoog suikergehalte (40 - 70%) heeft.

Door proeven is men er achter gekomen dat de antennen reeds een suikeroplossing van 2.8 - 1.4% waarnemen, voor de monddelen geldt dat eerst bij een percentage van 4 - 2. Het is duidelijk dat de bij een mogelijke voedselbron eerst onderzoekt met de antennen en bij daaraan volgende controle met de monddelen eerst besluit tot het al of niet accepteren van het voedsel.

Sacharine en dergelijke zoetstoffen zijn ondanks de gelijkenis met suiker voor de bij smakeloos, dus niet interessant. Voor bittere mengsels is zij veel minder gevoelig dan de mens. Een suikeroplossing waaraan kinine is toegevoegd stoort haar allerminst, vandaar dat de zgn. bijensuiker ook rustig met het bittere octosan gedensatureerd kan worden.

Toch kan ze volgens Von Frisch de vier „menselijke” smaken zoet, zuur, zout en bitter wel van elkaar onderscheiden. Hij kon aantonen

„dass Zucker, Salzsäure, Kochsalz und Chinin für die Bienen qualitativ verschieden schmecken. Ob es für sie mehr als diese vier Geschmacksqualitäten gibt, lässt sich nicht mit Sicherheit entscheiden” (”Ueber den Geschmackssinn der Biene”, Zeitschr. vergl. Physiol., Bd. XXI, 1935).

Bij dit onderzoek werd geprobeerd de bijen op 47 geuren te dressereren door ze te voeren in de directe omgeving daarvan. Later werd hun suikerwater aangeboden in kastjes, die er net zo uitzagen als de dressuurkastjes, maar in de reeks steeds van plaats veranderd werden. Daarbij werd nagegaan of de bijen een dressuurgeur verwarren met 23 andere. Er werd zorgvuldig op toegezien dat voor dressuur- en herinneringsproef nooit hetzelfde aardewerken voederbakje werd gebruikt om eventueel achtergebleven reuksporen geen nadelige invloed te laten uitoefenen. De proeven slaagden volledig, want de bijen bleken een feilloos onderscheidingsvermogen en een opmerkelijk geheugen te bezitten, zelfs bij het aanbieden van zoveel verschillende soorten geuren.

Chr. Maillie.

HET NOSEMAPROBLEEM OPGELOST?

Het feit dat de redactie genoodzaakt was op het allerlaatste moment nog wat kopij in het aprilnummer tussen te lassen had tot gevolg dat het artikel van de Hr. R. J. Veldhuizen op een minder gelukkige plaats moest worden afgebroken. In verband hiermede verzoeken wij onze lezers nog even terug te grijpen naar het gepubliceerde in het aprilnummer.

- a7. Zo weinig mogelijk in de volken kijken en er vooral op letten dat er geen bijen doodgedrukt worden!
- a8. Leeggeslingerde raten altijd direkt weer schoon laten likken en in geen geval z.g. natte raten opslaan gedurende de winter.
- a9. Het vochtige Nederlandse klimaat vraagt bijzondere maatregelen voor de huisvesting van mens en dier. Ik ben dan ook van mening dat alleen dubbelwandige kasten en strokorven geschikt zijn om in Nederland bijen in te houden. Enkelwandige kasten zijn door vochtigheid vaak erg vies en daarom niet aan te bevelen.
- a10. Alle maatregelen die er rekening mee houden dat de Nosematose een besmettelijke ziekte is.
- b1. Maatregelen die vooral gebaseerd zijn op

een betere stuifmeelvoorziening in de nazomer en herfst. Enkele onderzoekers (in Europa) zijn hier momenteel mee bezig. De resultaten hieruit zijn dat de Nosematose meestal ongeveer met de helft afneemt. Het enige dat ik hierover durf te zeggen is dat een goede stuifmeelvoorziening in nazomer en herfst uiterst belangrijk kan zijn.

- b2. De volgende maatregelen zijn toegepast bij de eerder genoemde 18 volken. Deze maatregelen kunnen ongunstig zijn voor de leeftijd van de sporen.

Eind juli volken opzetten voor de winter, het broednest boven zetten met aan weerszijden een sluitplank bij 2 bakken broed, dus 4 sluitplanken (of meer). Bij 8 ramen broed alles boven zetten, bij 10 ramen broed 5 boven en 5 onder met aan weerszijden een kantraam en daarnaast de sluitplank. Bij 12 tot 16 ramen broed totaal niet meer dan 16 ramen in het overwinteringsnest, dus steeds aan weerszijden een sluitplank. De honingkamers onder deze ruimte zetten voor de overtollige bijen. Het vliegkat verkleinen, afhankelijk van volkssterkte tot max. 10 cm². Vanaf eind juli tot 10 augustus iedere dag 2/3 tot 1 kg suiker voeren. Rond

10 augustus de honingkamers die onder de overwinteringsruimte staan met de bijen die er in zitten wegnemen en onder de volken zetten die op de heide staan. De vlieggaten nu verder verkleinen tot max. 7 cm².

Omstreeks 20 augustus controleren of alles in orde is en een schatting maken hoeveel suiker er nog bijgevoerd moet worden. Afhankelijk van ruimte en volkssterkte moet er op 15 september een wintervoorraad zijn van 14 tot 22 kg. Een vol broedkamerformaatraam bevat max. 2,2 kg honing (en geen 3,4 kg!). Het gevolg van het vele voeren is dat het broednest schijnbaar wordt teruggedrongen, een darrenslacht niet plaatsvindt en in veel gevallen ook bij jonge koninginnen de aanzet van darrenbroed aanwezig blijft. Hoewel dit in tegenstelling is met heersende opvattingen, moet men in geen geval iets tegen de darren ondernemen of minder gaan voeren om de koningin meer ruimte te geven voor eiafzet. Nooit meer dan 1 kg per dag voeren. Het voeren van grote hoeveelheden tegelijk moeten we nalaten omdat dit het drachtpatroon van een bijenvolk sterk kan beïnvloeden. Bodemventilatie mogen we vanwege de sterke afkoeling van het voedsel in geen geval toepassen! Na 5 september niet meer in de volken kijken. Nog beter is dat na 20 augustus niet meer te doen.

Ondergetekende beseft heel goed dat hetgeen hier geschreven is soms indruist tegen de heersende opvattingen. Veel imkers zullen dan ook vraagtekens zetten. Ik kan alleen maar zeggen: probeer het met een of meer volken en wees dan niet eigenwijs, doe het volgens de beschreven manier en niet anders. Om het voor iedere Nederlandse imker mogelijk te maken Nosematosevrije volken vanwege de stormachtige ontwikkeling in het voorjaar op de juiste wijze te begeleiden en zijn volken op de juiste wijze microscopisch te onderzoeken, hoop ik de volgende keer op de laatste twee punten terug te komen.

R. J. Veldhuizen,
Ir. Menkoloan 61,
3761 XK Soest

NASCHRIFT

Graag wil ik enige opmerkingen plaatsen bij het artikel van de heer R. J. Veldhuizen. Als onderzoeker ben ik (sinds mei 1977) door de Landbouwhogeschool in Wageningen, de Directie Landbouwkundig Onderzoek en T.N.O. gestationeerd op de Ambrosiushoeve met als hoofdtak het Nosema-onderzoek.

Evenals de heer Veldhuizen ben ik van mening dat Nosema in Nederland zeer veel voorkomt en gepaard gaat met grote verliezen aan volken en honingopbrengst.

Voor een juiste diagnose moeten we in de goe-

de tijd van het jaar (voorzomer) representatieve monsters nemen. Wanneer het door praktische omstandigheden niet mogelijk is steeds dezelfde leeftijdsklasse te bemonsteren (b.v. stuifmeelhaalsters) kunnen we het best bijen van de vliegplank vangen. We bemonsteren op deze manier voornamelijk wachters en vliegbijen, dus bijen van ± 20 dagen en ouder.

Terecht worden in het artikel bij de middelen om Nosema te bestrijden zowel stuifmeelvoorziening, hygiëne en geneesmiddelen genoemd. In de methode die wordt voorgesteld zitten een aantal zeer goede punten (vooral hygiënische maatregelen).

Uitgangspunten

Eerst iets over de uitgangspunten voor het opstellen van de methode van de heer Veldhuizen. Hoe lang blijft een Nosemaspore kiemkrachtig? Reeds voor de Tweede Wereldoorlog heeft dr. Winkel van de Rijksseruminrichting in Rotterdam uitgebreide proeven gedaan om een antwoord op deze vraag te krijgen. Voor Nosemasporen in honing kwam hij tot de volgende getallen: bij 25°C blijven de sporen tot langer dan 8 maanden kiemkrachtig, bij kamertemperatuur 10 à 11 maanden en bij temperaturen van 2°-6°C tot meer dan 2 jaar. Deze gegevens zijn niet in tegenspraak met de resultaten van andere onderzoekers als Borchert, Morgenthaler en White.

Het betekent voor de praktijk dat Nosemasporen in het voer ruimschoots de winter kunnen overleven. Of het voer „koud” of „warm” heeft gezeten is dus nauwelijks van belang voor de kiemkracht van de spore.

Uit eigen besmettingsproeven blijkt dat Nosemasporen direct na hun ontstaan andere bijen kunnen besmetten en niet eerst behoeven te overwinteren om te rijpen.

Bij de bestrijding van Nosema moeten we dus voortdurend bedacht zijn op aanwezigheid van kiemkrachtige sporen en hierop onze methode baseren. Tweede, even belangrijke uitgangspunt moet zijn dat een goede volksopbouw Nosema voorkomt (punt b van de heer Veldhuizen). De meeste onderzoekers zijn van mening dat een goede stuifmeelvoorziening gedurende het gehele seizoen (niet alleen in nazomer en herfst) bij het voorkomen van Nosema zeer belangrijk is (o.a. Jacobs, Steche, Kostecki).

Over de methode zelf

Hygiënische maatregelen zoals voorgesteld zijn sterk aan te bevelen, hoewel het effect van sommige maatregelen betwijfeld mag worden.

Bijvoorbeeld punt a9, waarin gepleit wordt voor dubbelwandige kasten. Dubbelwandige kasten zijn niet per definitie warmer en droger dan enkelwandige en bovendien speelt bij de huis-

vesting de ventilatie een grote rol. Als aanvulling op de voorgestelde hygiënische maatregelen wil ik wijzen op de mogelijkheid om al het ongebruikte materiaal te ontsmetten: kasten en gereedschap met heet sodawater, ramen met raat met de damp van ijsazijn of formaline.

Zoals ik reeds bij de uitgangspunten heb beschreven is een goede stuifmeelvoorziening uiterst belangrijk, maar dan gedurende het gehele vliegseizoen. Dit betekent op tijd reizen naar de juiste drachten. De sterke uitbreiding van Nosema in het voorjaar hangt waarschijnlijk samen met eiwittekort. In een periode van sterke groei moeten relatief weinig bijen veel broed verzorgen, waardoor het volk verzwakt en Nosema de kans krijgt. In dit verband moeten we ook de inwinteringsmaatregelen bekijken zoals de heer Veldhuizen die voorstelt in punt b. Voeren met suiker zet de bijen aan tot uitbreiding van het broednest. Wanneer te laat in het seizoen gevoerd wordt kunnen de bijen niet voldoende stuifmeel verzamelen voor de verzorging van dit extra broed en krijgen we winterbijen met een slechte conditie, dus vatbaar voor Nosema. Wanneer we vroeg en langzaam inwinteren zoals de heer Veldhuizen voorstelt wordt een eiwittekort voorkomen en gaan we met gezonde bijen de winter in.

Bij de bestrijding van Nosema maken we gebruik van de helaas nog onvoldoende kennis die we van het probleem hebben. Om het Nosema-probleem op te lossen moeten we meer te weten zien te komen over de ziekte zelf en over de manier waarop de imker het ziekteverloop kan beïnvloeden (bijvoorbeeld: wat is precies de invloed van het stuifmeel, wat gebeurt er bij allerlei ingrepen zoals bij koninginnteelt, het maken van vegers, af laten vliegen, verstoring

in de winter, etc.). Voor uitbreiding van onze kennis zijn ideeën, geboren uit observaties door imkers in de praktijk van groot belang.

drs. A. de Ruijter.

Literatuur:

- Borchert, A. und M. v. Dehne. Einige Untersuchungen über die Lebensdauer u.s.w. von Nosema Apis. — Arch. für Bienenkunde B 12. '31.
- Borchert, A. Schädigungen der Bienenzucht durch Krankheiten, Vergiftungen und Schädlinge der Honigbiene. — S. Hirzel Verlag Leipzig, 1974.
- White, G. F. Nosema-disease. U.S. Dept. of Agriculture, Bull. No. 780 Washington D.C., 1919.
- Morgenthaler, O. Beiträge zur Kenntnis der Bienenkrankheiten. — Archiv für Bienenkunde Bd. 8. 1927.
- Kostecki, R. Bessere Pollenversorgung durch "Pollenkonserven": ein neuer Weg zur biologischen Bekämpfung der Nosema — Allg. Dtsch Imkerztg 10(11): 436-440-nov. 1976.
- Jacobs, F. J. Studie over de invloed van biologische en fysiologische factoren op de ontwikkeling van Nosema apis Zander bij de honingbij (Apis mellifica L.): Biol. Jaarb. 40: 72-76. 1972.
- Steche, W. Der Eiweißhaushalt des Bienenvolkes und die Nosematose der Honigbiene. — Z. Bienenforsch. 5(1961): 145-176.

H.H. IMKERS

Zend vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS

rechtstreeks of in verenigingsverband
naar

HONINGZEMERIJ

W. van 't LAND

Telefoon 2607 **Barneveld**
Desgewenst KUNSTRAAT terug.

* U zult zien, wij betalen de hoogste prijs.

Calendula officinalis = **GOUDSBLOEM**

Goudsbloem, Calendula officinalis, is het jodium uit de natuur. De wondontsmetter bij uitstek. Hij is het hele jaar ter beschikking om u heen. De naam Calendula komt van het Latijnse calendis, dat „alle maanden“ betekent. Officinalis wil zeggen „geneeskrachtig“. Omstreeks 1100 na Chr. gebruikte de heilige Hildegard von Bingen, een zeer bekend kruidkundige abdes, de goudsbloem reeds tegen darmstoornissen. Maar ook tegen ontstoken levers en insectenbeten. Hendrik IV van Frankrijk wilde dat al zijn onderdanen goudsbloem zaaiden vanwege de grote geneeskrachtige werking van het gewas. De huidige kruidkundigen gebruiken goudsbloem bij vele aandoeningen. Het werkt zweetdrijvend en koortswerend bij griep en het heeft bij jicht en reuma een verzachtende werking. Het sap

heeft een feilloze uitwerking als bloedstelper bij snijwonden en het heeft een bloedzuiverende werking bij ontstekingen. Een tinctuur – homeopatisch – is verkrijgbaar bij het kruidenhuis en in reformzaken onder de (latijnse) naam Calendula. Van het verse gewas kunt u thee zetten. De lintblaadjes van één bloem voor één kopje. De blaadjes overgieten met kokend water in een potje en laten trekken, 5 minuten. Dan zeven en opdrinken, gezoet met zuivere honing.

Dit kunt u doen wanneer u last hebt van moeilijke menstruatie of wanneer er een griep op komst is. Als u de goudsbloem nog niet hebt, zaai hem in uw tuin.

Uit de: Arnhemse Courant
van 7 april 1979.

De lezer schrijft

OPNIEUW WELK RAS?

Na lezing van het artikel van de heer Kaltofen in ons maandschrift van maart j.l. kom ik tot de conclusie dat hij wel een fervant voorstander is van de Nederlandse bij, maar daarnaast niet op de hoogte van de vele goede eigenschappen van de Carnica.

Vooraf wat betreft de vermeende eigenschap, dat de Carnica niet voor de heidedracht geschikt zou zijn, is hij er geheel naast.

Het meest was ik echter getroffen door het feit dat hij niet bij de lezing aanwezig was en mij toch (of juist daardoor) woorden over de Nederlandse bij in de mond legt, die ik niet gesproken heb. Daardoor vervalt een groot deel van de waarde van zijn betoog. Tweemaal gebruikt hij het woord "**waardeloos**", dat ik in het begin gebezigd zou hebben. Letterlijk ben ik mijn betoog begonnen met de woorden: "We hebben ons Nederlandse bijenras **verknoeid**." Let wel: Nederlandse bijen**ras**. Daar kan de hr. K. toch niets vernederends in zien wat betreft de kwaliteit van het Nederlandse bijen**ras**, noch van onze tegenwoordige Nederlandse **bij**. Ik constateer daar alleen maar mee dat van onze zwarte bij niet veel meer over is.

Daarvoor ben ik ook niet naar Ugchelen gegaan, maar om de eigenschappen van de Carnica naar voren te brengen. Dat was niet alleen mijn bedoeling maar ook die van het bestuur. En dat er zovelen kwamen luisteren (de zaal was praktisch vol) zegt genoeg over de belangstelling die voor dit onderwerp bestaat. Ik kan alleen maar hopen dat de zegsman van de hr. K. deze dingen ook, en dan goed verteld heeft. Misschien zegt het volgende de hr. K. iets: Schiermonnikoog is eerst gebruikt als bevruchtungsstation voor de toenmalige Nederlandse bij. Onder goede leiding. De resultaten waren zodanig dat men het werk na een viertal jaren opgaf en het terrein overliet aan de Carnica ($\pm$ 1950).

Ik heb niets nadeligs verteld over de Nederlandse bij buiten de bastaardering en de gevolgen daarvan. Ook heb ik niet voorgesteld de Nederlandse bij maar te vervangen door de Carnica.

Wel heb ik gezegd dat het beter is een bijen**ras** te hebben, omdat we dan enige zekerheid hebben over zijn eigenschappen. Dat hebben we met onze bastaard niet.

Als de hr. K. nog eens weer zijn mening weergeeft over de Carnica dan moet hij eerst eens bij een goede Carnica-imker zijn kennis van die bij opfrissen. Hij zal dan ongetwijfeld tot andere gedachten komen.

Weet U wel, hr. Kaltofen, dat de haaldrift van de Carnica-bij op Schiermonnikoog in augustus en begin september juist erg groot is, omdat juist dan er uitstekende dracht is? Leest U de verslagen van Schiermonnikoog in de groentjes er maar eens op na.

We slingeren op Sch. $\pm$ 1 september, omdat we anders de volken op 1 oktober niet ingewinterd krijgen. Anders zouden we na 1 september nog meer honing kunnen krijgen. Die dracht is niet van de heide, want die komt op SCH. niet voor, maar van de braam.

In het groentje van maart 1976 leest U dat maar eens na.

Ook op de heide is het met de Carnica zo, getuige de ervaringen van Carnica-imkers die met hun volken naar de heide reizen.

Ook is er dan $\pm$ 1 september nog een goed broednest.

De hr. K. spreekt ook steeds van de zwarte bij. Is die er nog wel? De Nederlandse bij is juist, want overal in het land kunt U in de volken geelgeringde bijen aantreffen.

Zijn voorstellen om met de Carnica-bij op Sch. op te houden en te vervangen door het langdurige en misschien hopeloze werk het Nederlandse zwarte ras terug te fokken, zijn te absurd om er over te denken, laat staan om ze op te volgen.

Hij stelt het wel erg zwart-wit dat de zwarte koninginnen (ze zijn niet zwart meer) vogelvrij zijn. Ze mogen even vrij in ons land rondvliegen als de Carnica-koninginnen. Of laten we liever zeggen i.p.v. koninginnen de darren. Want die brengen volgens U het kwaad. Maar wat denkt U dan van de andere darren met hun gemengde eigenschappen? U neemt dus aan dat U nog zuivere zwarte bijen hebt.

U wilt ook laten stoppen met de "klakkeloos uit het buitenland overgenomen Carnica-teelt". Dit is niet klakkeloos gedaan, maar welbewust en weldoordacht.

U beledigt met dat gezegde alle ernstige Carnica-imkers in één klap, terwijl U mij ten onrechte toeschrijft "voorgesteld te hebben de Nederlandse bij maar op te ruimen ten gunste van de Carnica".

Ik heb mijn betoog gehouden over de Carnica en zijn eigenschappen, en als die dan beter uit de bus komt, mag dat voor U geen aanleiding zijn dergelijke opmerkingen te maken. Daardoor krijgt Uw betoog een averechtse uitwerking want het geeft mij gelegenheid die gunstige eigenschappen naar voren te brengen zodat iedere lezer van dit artikel er zijn voordeel mee kan doen. Ik geef terwille van de ruimte alleen maar een opsomming. Op mijn lezingen geef ik er toelichting bij, maar dat moet hier maar achterwege blijven.

1. zeer zachtaardig.
2. zwermtraag.
3. zit vast op de raat.
4. dus niet op de bovenlat en de oortjes.
5. vliegt dus ook niet op bij opening van de kast.
6. vroeg een groot broednest.
7. felle haler (en dus ook een felle rover)
8. verzegelt wit.
9. langere tong (± 1 mm langer)
10. vliegt 's morgens eerder en 's avonds later.
11. haalt daardoor extra nectar (met lager suikergehalte)
12. is minder vatbaar voor mijtziekte (tracheemijt) door sterker beharing van de stigmata.

Maar als men over de Carnica wil praten en er mee werken, moet men wel op de hoogte zijn van de eigenschappen van deze bij en de wijze van werken ermee.

Enkele van bovengenoemde eigenschappen zijn er ook oorzaak van dat de Carnica steeds meer gevraagd wordt.

In ons dichtbevolkte land kunnen we geen bijen gebruiken die niet zachtaardig zijn en soms (of vaak?) een erg stekelige bui kunnen vertonen. Dat zou alleen maar de angst die de mens in het algemeen voor de bij heeft vergroten.

Bovendien is de Carnica de oplossing voor mensen die zo erg graag bijen zouden willen houden, als ze maar niet zo gevoelig waren voor bijengif.

R.H. Geskes.

DIERKWELLINGEN IN DE BIJENHOUDERIJ

De mens is milieubewuster geworden en zijn eerbied voor de natuur is sinds de zestiger jaren sterk toegenomen. Deze stelling hoor je regelmatig, maar cijfers worden er niet bij gegeven. Om hoeveel mensen gaat het? Is het 20% van de bevolking, 2% of maar 0,2%, hetgeen er zo'n 30.000 zijn. Horen de bijenhouders er ook bij? Welke natuur en welk milieu worden bedoeld? Gaat het om een verbetering van de houding en het gedrag tegenover de natuur van andere werelddelen, ons eigen land, streek,

plaats, heem, huis of lichaam? Ik vrees dat veel zogenaamd milieubewuste mensen te gauw geneigd zijn te ageren tegen misstanden bij de andere persoon, de andere groep, het andere volk.

De imkers als groep steken gelukkig de hand soms in eigen boezem; de ene „school” keurt soms de teeltmethode van de andere „school” af. Helaas wordt een methode meestal afgekeurd met het oog op de productie van honing. Soms hoort men ook wel kritiek op dié methode waarbij het volk vaak gestoord moet worden. In dié afkeuring klinkt al iets door van een bezorgdheid voor het **welzijn** van het volk en de individuele bij. Wij erkennen allemaal dat een volk en een bij op hun gemak kunnen zijn en dan veel toelaten, maar dat zij ook prikkelbaar kunnen zijn. Wat er in het bijenlichaam en kopje precies omgaat, en hoe zij zich voelt, is natuurwetenschappelijk moeilijk vast te stellen. Zij kan het ons immers niet vertellen. Maar de gedragingen lijken zo erg op die van mensen, dat de gevoelens ook wel erg moeten lijken op die van ons. We kunnen rustig aannemen dat ook lagere diersoorten gevoelens van onlust en welbehagen kennen.

In onze tijd van op productieverhoging gerichte methoden in de landbouw en veeteelt, maken vele mensen bezwaar tegen wat men de bio-industrie noemt. Men leidt uit de gedragingen van dieren in enge behuizingen af dat de dieren zich niet goed voelen. Ook onder de imkers zullen er velen zijn die de batterijmethode bij mesters afkeuren, al was het maar om de opzettelijke verminking van de snavels bij kippen en het afschroeien van de hand bij kuikens.

Maar hoeveel imkers keuren dié praktijken in de bijenteelt af die óók van weinig respect voor het dierenleven getuigen?

Hoeveel imkers koppen met schuldgevoelens de darrepoppen? Ik denk dat het er maar weinig zijn. Hoeveel imkers knippen met afschuw de jonge koninginnen dood bij het doppen breken? Hoevelen vragen zich af hoe de koningin zich voelt als ze geknipt wordt? Waarom moeten zoveel jonge koninginnen verongelukken doordat op beginnerscursussen zo nodig geleerd moet worden een koningin te merken? Waarom wordt zonder bedenkingen aanbevolen het merken op darren uit te proberen? Hoevelen vragen zich af hoe een koningin zich voelt met zo'n belachelijk plakkaat op haar rug dat 10% van haar lichaam bedekt? Ja, ze legt wel door, maar dat is geen bewijs dat ze zich goed voelt. Sommige van onze lichaamsfuncties gaan immers ook gewoon door, ook als wij ons niet goed voelen.

Mogen wij een koningin die goed voor ons is geweest zonder wroegingen al na een paar jaar opruimen? Daarom de vragen:

Moet er niet een einde komen aan ondoordach-

te praktijken in de bijenhouderij die als dierkwellingen te beschouwen zijn? Kan het woordgebruik van leerboeken en bijenteeltleraren eens bijgesteld worden? Zinnen zoals „de koningin opruimen” passen niet bij de opvoeding tot bijenhouder als die tenminste het predicaat natuurbeschermer wil dragen.

Laten wij een methode propageren waarin wel rekening gehouden wordt met het recht op leven en welzijn van eenmaal op gang gebracht leven. Op de eerste plaats moeten wij af van de stuitende slachting onder de darren die we met een versluiserend woord „darrenkoppen” hebben genoemd. Het is je reinste koppensnellerij en erger, want een heleboel voldragen darren worden half onthoofd en liggen stuiptrekkend op de grond te zieltogen. Het is geen goed excuus als men hier tegen inbrengt dat de werkbijen in de nazomer ook een slachting onder de darren aanrichten. Dat is geen slachten op de manier waarmee wij tot nu toe de darren om zeep helpen.

Laten wij raten die te veel darrecellen bevatten wegdoen en laten wij te veel darrecellen voorkómen door nauwgezet de kunstraten in

de raampjes te zetten. En als er ondanks alles toch nog meer dan de normale 500 in een volk zitten, laten we die dan maar accepteren, gedachtig de Christelijke plicht om niet de volle oogst binnen te halen, maar altijd een deel over te laten aan de wilde dieren. Laat de darren maar mee-eten en verkoopt U de honing dan maar wat duurder, want er wordt in deze tijd toch te veel voedsel verkwt. De darren behoren wezenlijk tot het volk. En zolang nog niemand bewezen heeft dat de darren alleen maar dienen om de koningin te bevruchten, moeten wij aannemen dat ze er ook zijn voor het zich welbevinden van het volk. En zolang niemand heeft bewezen dat de koningin geen gevoelens heeft, moeten wij ze met meer liefde behandelen dan de meeste methoden ons leren.

Zeker nu het bijenhouden voor de meesten van ons een hobby is en geen broodwinning, moeten wij af van dieronterende en kwellende praktijken. Laten wij niet gaan lijden aan sportverdwazing en blindheid.

J. Dols Terwuppingerweg 20,
9591 VH, Onstwedde
05991 - 1919

AFDELINGSNIEUWS

AFDELING LEIDEN

Voor de derde maal in successie wordt er in Leiden een milieu bijenmarkt gehouden aan de Sterrenwachtlaan.

Op zaterdag 9 juni van dit jaar zal het publiek, bestaande uit imkers, natuurvrienden, actieve vrije-tijdsbesteders, mensen met belangstelling voor allerlei vormen van handwerk, van goed tuinieren, kortom voor alles wat mag gelden als alternatief voor de passieve recreatie voor groot en klein, genieten en kennis nemen van alles wat op onze eigen bijenmarkt wordt getoond.

De markt zal bestaan uit drie grote groepen van onderwerpen:

- I. Bijen, inkoop en verkoop van bijenvolken, artikelen voor de bijenteelt, honing en voorts enkele bijprodukten uit de bijenteelt, zoals mede (de beroemde honingwijn), kaarsen, was e.d.
- II. Natuur, natuurbehoud, biologisch-dynamisch tuinieren, kritisch omgaan met flora en fauna en de educatieve aspecten hiervan.
- III. Actieve, creatieve vrije-tijdsbesteding, zoals weven, spinnen, kantklossen, pottenbakken, manden- en strovlechten, etc.

Het geheel wordt afgewisseld en opgefleurd door straattoneel, muziek in velerlei vorm, terwijl voor de inwendige mens mogelijkheden zijn om een drankje te drinken op een rustig plekje of weer elders een verstandig hapje te eten.

De markt is voor het publiek open om 9.00 uur 's morgens.

Om 9.30 uur zal de wethouder van onderwijs en cul-

tuur, de heer Tesselaar de markt officieel openen. Om 15.30 uur sluiten wij een hopelijk gezellige, drukke en boeiende manifestatie.

AFDELING BUNNIK-HOUTEN

Op 13 maart j.l. hield deze afdeling haar goedbezochte jaarvergadering in Houten. De jaarstukken werden goedgekeurd en de aftredende bestuursleden H. v. Dam, Jac. Berendse en C. Pater Jzn herkozen.

Verslag werd ook uitgebracht namens de Nosema-werkgroep over het jaar 1978 door de fam. van Houten. Besloten werd in 1979 op wat uitgebreidere voet voort te gaan. Gereisd zal worden naar het fruit, het koolzaad en de distel. Het bestuur zal alles opzetten en regelen, maar de leden zorgen zelf of samen in groepjes, voor het vervoer.

De gevorderden cursus bijenteelt, de cursus honing en de cursus teelt van klein fruit draaien op volle toeren. De strovlechts cursussen zijn inmiddels beëindigd. Van start zijn gegaan cursussen bijenteelt voor beginners in Utrecht en in Odijk. Eind mei zal weer een avondexcursie gehouden worden bij een der leden. Ook het heidewerkkamp zal bij voldoende belangstelling dit jaar weer doorgaan. Inmiddels werden weer 8 nieuwe leden ingeschreven.

C. P.

KRING GORSSEL

Door een vijftal afdelingen werd de tweede instructieavond van dit seizoen gehouden op 20 februari j.l. De inleider stelde o.a. aan de orde de door de heer Boers genoemde bedrijfsmethode — maandblad november 1978 —. De talrijke aanwezigen volgden met

interesse de voordracht. De methode Boers is voor die imkers onder ons, die slechts na lang zoeken de moer vinden. Van dat probleem zijn ze verlost, maar wat nog belangrijker is "ook de volken"!!!

A. L.

Afdeling Gorssel

Op zaterdag 24 maart j.l. hield onze afdeling de zogenaamde "gezellige avond". Natuurlijk zijn dan ook de dames aanwezig.

Op deze avond werd aan twee leden de zilveren speld uitgereikt t.w. de heren A. J. Silvold en E. Stormink.

Een der leden vertoonde prachtige dia's over insecten en bloemen. De avond werd besloten met kienen. Opkomst was erg goed — 28 personen.

A. L.

AFDELING BEETSTERZWAAG e.o.

Op 22 maart kwam de afdeling Beetsterzwaag e.o. weer bijeen om o.a. de bijenmarkt te Drachten te bespreken. Deze markt, welke in het Groentje bij de imkersagenda vermeld staat op 2 juni, wordt verschoven naar zaterdag 18 augustus. Bestuur en leden zijn van mening, dat in die periode waarschijnlijk een grotere aanvoer van volken zal plaatsvinden. Tevens zullen het Bijenhuis en de firma van Dam weer aanwezig zijn om deze fleurige markt ook aantrekkelijk te maken voor de kopers van imkersartikelen. In het Groentje van juli zal nog verder op deze markt ingegaan worden.

A. F. Klaver, secr.

AFDELING GRONINGEN

Op 9 april kon dan toch eindelijk een ledenvergadering worden gehouden. Twee vergaderingen moesten vanwege het barre winterweer worden afgezegd. Een lange agenda werd afgewerkt en de avond werd besloten met een kwis met enkele prijzen. Onze medewerking aan de voorjaarsmanifestatie "Zon in 't Groen" was weer een succes. Het leverde 10 nieuwe cursisten op, er werd veel propaganda gemaakt en het blijkt een goede afzetmogelijkheid voor onze honing te zijn. Aan leden werd verzocht hiervoor honing beschikbaar te houden. Volgend jaar doen we waarschijnlijk weer mee!

Er werd een commissie gevormd die mogelijkheden zal onderzoeken om een verplaatsbare en meerdere keren te gebruiken omlijsting te maken voor shows als deze. Door het spontane aanbod van diverse leden om 1 of meer dagen ter beschikking te stellen, blijkt het waarschijnlijk mogelijk ook de Jaarbeurs in Groningen — eind aug. - begin sept. — te bemannen. Bij deze activiteiten blijkt steeds weer onze gebrekkige financiële armslag. Vanuit de leden zelf kwam het aanbod om de contributie voor het komende jaar te verhogen. Het bestuur komt daar, dankbaar voor deze suggestie, graag de komende herfst op terug. Er blijken veelbelovende kansen te zitten in samenwerking met de Biologische Tuinierver. Groningen. Het bestuur kreeg toestemming de mogelijkheden nader te verkennen.

A. Harnema, voorz.

AFDELING UGCHELEN

Op vrijdagavond 6 april j.l. vond voor ons de première plaats van de film "De bij hoort erbij". Deze avond werd georganiseerd door de gezamenlijke zusterverenigingen Apeldoorn en Ugchelen. De film werd ingeleid door de heer J. Speelziek, Landelijk voorzitter van "de Vereniging tot bevordering der bijenteelt in Nederland". De ongeveer 45 minuten

durende kleurenfilm in woord en beeld kwam tot stand, dankzij een subsidie van de E.E.G. in 1976. Op aandringen van de Rijksbijenteelt Consulente werd destijds besloten, dat de film o.a. een verbeterde versie zou laten zien van de Aalster-methode, waarbij beoogd wordt de zwerm drift binnen het bijenvolk tijdig in te tomen. De film heeft zowel een instructief als een informatief karakter. Een groot gedeelte van de film bestaat uit opnamen, die Gunther Mandl Production maakte op de Veluwe. De eerste filmbeelden geven een indruk van de aanvang van het bijenjaar, dat rond 1 september begint en eindigt rond de langste dag.

De belangstelling voor de film was enorm groot. De heer Speelziek bracht na de pauze samen met de afdelingsvoorzitter van Ugchelen, de heer W. Campen, een discussie op gang. Een zeer levendige discussie, die door de reacties vanuit de zaal te merken zeer gewaardeerd werd.

De wereld van de immen bestrijkt blijkens de vraagstellers en de ontsponnen discussie een veel groter terrein dan de bijenfilm in deze 45 minuten slechts in beeld kon brengen.

De discussie bracht een aantal aspecten tot verduidelijking, zoals:

- Het **zwermgebeuren** en het maken van een **kunstzwerm**, dat zich goed leent voor diverse **bedrijfsmethoden**. Het inzicht van de imker en de daarmee samenhangende voorkeur van de bedrijfsmethode, die de imker hanteert.

- Het **inwinteringsgebeuren** en de **kritieke fase** rond het voorjaar (± 1 april) met kans op de gevreesde Nosema-bijenziekte.

Naast het geven van de bijensuiker bij de inwintering (± 15 kg) per volk verdient het evenzeer de aandacht van de imker het stuifmeelbestand in de raten in het oog te houden, opdat de voorjaarsbroedaanzet niet stagneert. De imker geve zonodig extra nectarpoll (= biopoll), dat bestaat uit 1/3 poedersuiker, 1/3 stuifmeel en 1/3 nectarhoning.

- Dat het laatste woord over **koninginneteelt** nog niet is gesproken werd duidelijk. Is het terugkruisen naar een sterk ras van de huidige inlandse bij mogelijk, of verdient het aanbeveling over te gaan tot een versnelde opvoering van het Carnica-koninginnebestand in den lande?

- De gevreesde **Varroa-mijtziekte**, die in West-Duitsland rond 5000 bijenvolken heeft opgeëist, verplaatst zich in westelijke richting naar ons land. Deze ontwikkeling heeft er toe geleid, dat op de laatste vergadering van het Landbouwschap het initiatief is genomen tot de oprichting van een **ziektebestrijdingsorganisatie** te komen, in samenwerking en onder supervisie van de Rijksbijenteelt Consulente. Dhr. Speelziek ziet maatregelen om deze ziektebestrijding ter hand te nemen als een urgente zaak. Een aantal zusterafdelingen zouden in regionaal verband tot de oprichting van een **ziektebestrijdingskern** kunnen komen, gebruikmakend van de aanwezige wetenschappelijke ervaring en research in laboratoria.

- Het inwinteren van de bijen met Trimoline (invert-suiker), bestaande uit gesplitste druive- en vruchtesuiker + 20% water, is als voorlopige eerste indruk positief te noemen. De toekomst zal leren, of deze gunstige ervaring uit België en Frankrijk en incidenteel toegepast in ons land een blijvende bijdrage zal gaan opleveren binnen ons nederlands bijenbestand.

afd. Ugchelen.

Geld is vaak niet het enige probleem.

Wij helpen.

Geld werpt vragen op.
Vragen over sparen, lenen, beleggen,
hypotheeken...

De ABN is ervoor om die vragen
te beantwoorden. Om u te adviseren.
Over geld net zo goed als over
verzekeringen en vakanties. Vragen
staat vrij bij de ABN. Komt u daarom
eens praten.

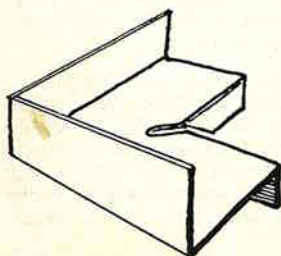
ABN Bank

„I SPAARKAST“ Ericalaan 5 IMMENLO tel 012-4567

Elke bijenkast die niet
op uw eigen erf staat
behoort voorzien te
zijn van uw naam en
adres.

Dit is voorschrift.

Het Bijenhuis heeft
hiervoor letterscha-
blonen incl. merkstift
(watervast) à f 20.50.

Het schuiven van o.a. Spaarkasten tijdens het reizen is afdoende
te voorkomen met de Hoekverbindingssets van Uw Bijenhuis
per set f 2,25.

**Tip: Geef op Vaderdag een waardebon cadeau. Verkrijgbaar
bij het Bijenhuis.**